

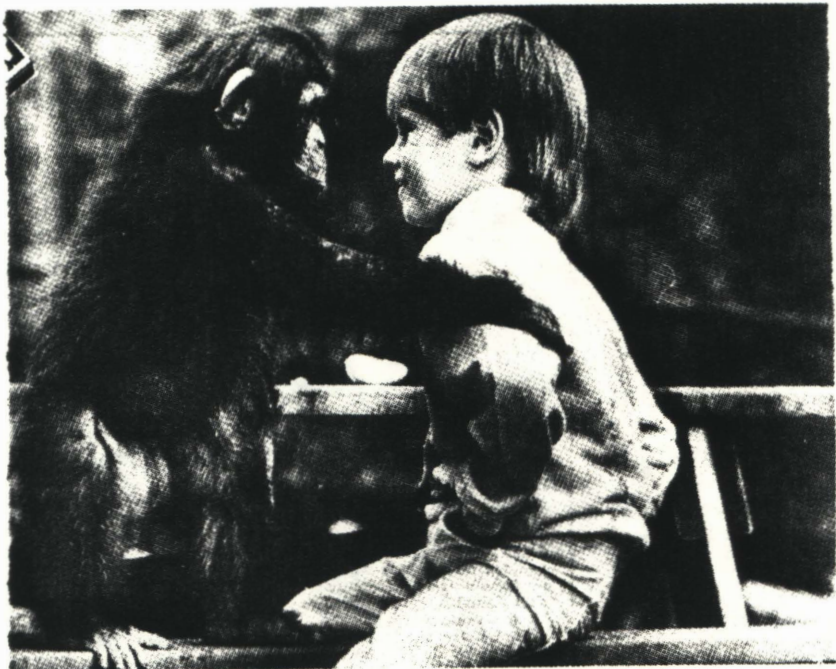
NIVFO

NORSK INSTITUTT
FOR VITENSKAPELIG
FORSKNING OG OPPLYSNING

bulletin

4-5*91

I ÅRENE SOM HAR GÅTT SIDEN DARWIN SKREV THE ORIGIN OF SPECIES HAR HANS TEORI OM NATURLIG UTVALG BLITT INKORPORERT I EN EVOLUSJONSTEORI SOM UTGJØR BYGNINGSSTRUKTUREN HOS MODERNE BIOLOGI; MEN DET HERSKER STADIG FORVIRRING OM BEGREPER SOM DARWINISME, EVOLUSJONSLÆRE, NY-DARWINISME OSV., OG APEDEBATTENE DUKKER OPP MED JEVNE MELLOMROM -

I DETTE NUMMER BRINGES ET PAR ARTIKLER SOM SKULLE VÆRE EGNET TIL Å OPPKLARE EN DEL VANLIGE MISFORSTÅELSER; OG DET ER VIKTIG FOR AT DEBATT-ENERGIEN SKAL KUNNE ANVENDES MER KONSTRUKTIVT !

NIVFO

**NORSK INSTITUTT FOR VITENSKAPELIG FORSKNING
OG OPPLYSNING (NIVFO)**

NORWEGIAN INSTITUTE OF SCIENTIFIC RESEARCH AND ENLIGHTENMENT

INNHOOLD	SIDE		
KREASJONISME	3	UNIVERSETS VIDUNDERE	34
OM DARWIN	6	NOTISER	35
FRISKOLER	10	INTERVJU MED RAY HYMAN	36
MYSTISK VESEN I GRESSET	13	OM DET Å FRYKTE HÅNDEN	
"ALTERNATIV" MEDISIN	14	SOM GIR OSS MAT	40
"FOR GALLERIET"	18	POSTORDREFIRMA POLITIANMELDT	41
MER OM "ALTERNATIVE" TERAPIER	19	SKEPTICAL INQUIRER AKSEPTERT	42
BREV FRA LESERNE	21	THE MASK OF NORTRADAMUS	43
KORNSIRKLENE	22	SELSOM VITENSKAP VED	
LITT OM NATURLIG OG SYNTETISK	26	STEINERSKOLE	44
GELLER OG RANDI	27	VITENSKAP OG LIVSSYN	45
DÅRLIG REKLAME FOR SAI BABAS		NYHET! Videokassetten	
OVERNATURLIGE EVNER	28	med James Randi	48
10 ÅR (Redaksjonelt)	29	THE HUNDRETH MONKEY	49
NEW AGE	30	SPØKELSESBAKKEN	50
MARFA LYSENE	31	KRYSTALLER	52
SØKELYS PÅ JODHOLDIGE		HISTORISK DOM MOT	
"NATURPRODUKTER"	33	SCIENTOLOGENE	54

ABONNEMENT PÅ NIVFO-BULLETIN
BESTILLES VED Å SENDE INN
KR 100,- TIL
NIVFO, Postboks 9, 7082 KATTEM
POSTGIROKONTO: 08143469574

UTKOMMER MED FEM NUMMER I ÅRET

ANSVARLIGE REDAKTØRER:

K Stenødegård og Jan S Krogh

NIVFO-BULLETIN er et kritisk
forum for pseudovitenskap og
litteratur,

UTGIS AV
Norsk Institutt for Vitenskap-
elig Forskning og Opplysning;
NIVFO;

Har nært samarbeide med
The Committee for the Scient-
ific Investigation of Claims
of the Paranormal, i USA

KREASJONISME

Kreasjonisme eller "skapelsestro" er en pseudovitenskap som har hatt en viss oppblomstring f.eks i USA; her hjemme har den ikke vært så mye fremme i lyset, men "apedebatten" dukker opp med visse mellomrom; I Adresseavisen for 19:10:91 mener en innsender at "etter Marx faller Darwin"; Vi bringer her en artikkel om disse tingene, som belyser en del sentrale spørsmål i debatten om evolusjonslæren og Darwinismen -

Jusprofessor Phillip Johnson, ved UC Berkeley har også nylig skrevet en anti-evolusjonsbok. Boken ble bl.a. omtalt i San Francisco Chronicle av journalisten John Carroll den 14. juni i år under tittelen: "The Man Who Dares To Doubt Darwin".

Artikkelen innledet med et stort bilde av Johnson og med spørsmålet: "Begår denne mannen profesjonell selvmord?"

Kent Harker fra Bay Area Skeptics skrev om dette til Carroll for å fortelle ham hvorfor svaret på spørsmålet måtte bli NEI.

- Johnson er advokat, og hans profesjon er ikke tilnærmet realisert til evolusjonsbiologi, paleontologi eller andre relevante felter. Hva er det Johnson sitter inne med som skulle gi ham noen erfaring her eller grunn til å oppfatte seg selv som kapabel til å overprøve 'evolusjonær ortodoksi'?

Harker skriver videre at artikkelen inneholder en rekke elementære faktafeil: i 10 av de 24 kapitlene - i nesten hvert eneste kapittel som inneholder noe om evolusjon. Disse feilene - de er de samme som vanligvis går igjen i kreasjonist-sirkler - er hovedgrunnen til at folk på området ikke vil debattere med kreasjonister. Det har ingen hensikt å debattere med noen som som ikke forstår de grunnleggende fakta tilstrekkelig til å vite når ens argumenter er feil. Johnsons dyktighet ligger i det å være retoriker og polemiker, et verkøyt i hans bransje. Det gjelder å vinne uavhengig av sannheten; og dette korresponderer ikke med

virkelig vitenskap eller vitenskapelig debatt. Her er en oversikt over feilene i artikkelen: (1)'Darwinistisk teori mener at livet startet som en mikrobe:.....'. Feil. Darwin kom aldri med noe forslag til hvordan livet oppsto, og det er visserlig ingen andre enn Johnson som tror at det var en "mikrobe". Darwin tenkte seg at Gud kanskje hadde plassert de første enkle livsformene på jorden. Han sa at gapet mellom livløs materie og det enkleste liv er større enn spranget mellom den enkleste livsform og menneskeheten. Biopoesi er et område for seg. Al "lynneslag" i vannet startet en kjemisk reaksjon og produserte noe i likhet med en bakterie" - at det skulle være noe karakteristisk for 'Darwinistisk teori' er en så ynelig karnikatur av evolusjonsteori at den ikke fortjener noen kommentar. Kreasjonister elsker å blande deres polemikk med den lentative natur hos abiogeneseis og den klippesolide evolusjonen for å vinne ut sistnevnte. Dette er triksing og ikke vitenskap.

(2) 'Alle levende ting... sporer slekten tilbake til det.' Galt. For det første har vi bare vage ideer om hva "det" er for noe. Det finnes indikasjoner på at det kan ha vært flere, uavhengige arter av selvfornyede molekyler. Evolusjonær teori står på sitt eget. Den krever ikke - slik kreasjonister som Johnson forvrenger det - en spesiell begynnelse. Den neste sentensen er også en feiltakelse, den lange diskrediterte "evolusjonstigen" komplett med trinn hvor artene klatrer oppover, noe som vanligvis forutsetter bortfall av de forutgående. Og hva finner vi så på toppen av stigen? Hjernekirurger, som kjører Mercedes. Argumenter imot reell evolusjons-

teori, og fagfolkene vil nok lytte. Men Johnsons bok er beregnet på et auditorium som vel mindre enn han.

(3) "... Darwin og hans teori har hellig autoritet i landets lærebøker". Galt på to punkter. For det første, Darwin har intet i retning av hellig autoritet. Mange av hans teorier er sterkt utfordret i dag gjennom åpen debatt (Gould, et al.), i motsetning til den konspirasjonen Johnson vil ha oss til å tro på. For det andre, jeg utfordrer Carroll til å finne en eneste lærebok for skolen hvor "Gud blir kastet ut til fordel for tilfældighet..." Carroll (eller Johnson) antar at det skjer i samtlige av dem. Dette er en fornærmelse mot de vitenskapsfolk som aksepterer evolusjonens fakta og likevel tror på Gud. Det sørgelige faktum er at snaut nok en eneste av nasjonens lærebøker så mye som nevner Darwin og det fryktinngytende "E"-ordet før ganske sent.

(4) "I de lærde klasser er det en invitasjon til faglig selvmord å sette spørsmålsteget ved Darwins dogmer." Carroll fortsetter med å gi et eksempel i og med Stephen Jay Gould, som imøtegår hans egen uttalelse. Gould er en ansett peletonolog som sterkt stiller spørsmål ved "Darwinistisk dogme" og likevel er han en av de mest respekterte menn innen faget.

(5) "... alvorlig tvil om Darwinismen har lenge hersket innen de vitenskapelige sirkler, men aldri snakket om i outsiders påhør..." Aha, den skumle, mørke sammensvergingen blant "insiders", som vel at det de gjør er låpelig. Dette er stoff for billige noveller. Det er kort og godt sludder. Når var det at Johnson sist så en gruppe partikkel-fysikere diskutere teorien om kvarker "foran outsiders"? Outsiderer som Johnson forstår ikke eller er knapt nok interesserte i det som foregår i vitenskapelige sirkler.

(6) "... [evolusjonister] synes for ham å være plaget av den nervøsiteten man kan se hos folk som har noe å skjule." Dette later ikke til å være

så mye en faktafeil som en feilaktig dom. Og uansett så er den falsk. Folk som har "noe å skjule" pleier ikke å publisere deres resultater for noen, eller holde åpne symposier for å diskutere deres ulikheter. Det gjør evolusjonsbiologene derimot. Enhver som måtte ønske å delta på konferansene eller lese de tekniske manografier er velkomne. At publikasjonene og konferansene er kompliserte og kanskje vanskelig tilgjengelige for "outsidere" kan kanskje for Johnson fortone seg som at de skjuler noe, men det beror bare på misforståelse. Johnson burde la seg en tur til den andre siden av sin leir for å bibringe direkte de evolusjonære kabaler og deres hemmelige sammenkomster.

(7) "... fossil-eksperter, som pekte på at det ikke fantes tegn på forbindelsesledd mellom primitive og mer avanserte". Tidlige fossil-eksperter var nedslått over at de hadde fått "ledd". De var alle klar over at dette faget var en vordende vitenskap, og de var forberede på å være tålmodige. I motsetning til hva kreasjonister vil ha oss til å tro, finnes det utmerkede "overgangs"-former på praktisk talt alle trinn. Darwins - og moderne kreasjonisters - mistak er å tro at de såkalte overgangsformene skulle være fremherskende. Og det er meget vanskelig å få en consensus på nøyaktig hva som er et ledd.

(8) "På tross av at det nå har gått 100 år [med funn av overgangsformer] har dette ennå ikke skjedd. Galt. Vi har flere tonn med fossiler siden Darwin, som av eksperter blir karakterisert som "overganger" på forskjellige måter. Men forsøk å få en kreasjonist til å fortelle hva slags "overgangsform" som ville få ham/henne til å akseptere evolusjonen.

(9) "For ytterligere å gjøre [evolusjons] teorien til skamme, så forble [tidlig] liv uforandret i millioner av år." Den siste halvparten av denne uttalelsen er riktig, men hvordan eller hvilken del av evolusjonsteorien gjør den til skamme? Likevekt er normen i evolusjonær

teori. Der er intet i teorien som krever konstant forandring. Dette er noe kreasjonistene har funnet på.

(10) Johnson bruker ting ut av sin sammenheng, bl.a. den britiske paleontologen Colin Patterson. I 1981 holdt Patterson et foredrag ved det amerikanske naturhistoriske museum. Johnson forteller at Colins uttalelser resulterte i "... [en] rasende storm eller foredraget som fikk Patterson til å innse hvor farlig det er å stikke seg ut fra rekkene." "Rasende" og "storm" er Johnsons karakteristikk. Hans beretning er en forvrengt versjon av hva som virkelig skjedde. Den er en omhyggelig utvalgt bit fra konferansen som, når den tas ut av sin sammenheng, må fortone seg slik Johnson ønsker og antar. Men en kompetent advokat burde omhyggelig se på hele bevismaterialet før han avsa sin dom. For å bevise hvor feil Johnson tar når han forestiller seg at det er farlig "å stige frem fra rekkene", er det nok å vise til at Gould, Eldridge og andre så avgjort er langt ute av rekkene med deres teorier, og likevel er de meget høyt ansett.

Johnsons feil er at han argumenterer ut fra (1) en knapp, forvrengt kunnskap, (2) en teistisk holdning hvor han feilaktig oppfatter evolusjon å være i konflikt med teismen, og (3) gamle evolusjonsteorier. Av disse tre misforståelsene er de to første forståelige. Den tredje er utilgjengelig, noe som får meg til tro at Johnsons motiver er mindre enn fortreffelige.

Darwin gjorde en del feil. Det er heller ikke overraskende når vi tenker på den teknologien som var tilgjengelig for ham. Å argumentere mot Darwins ideer i den tro at man bekjemper evolusjonen er som å argumentere mot Newtons feiltakelser for å tilintetgjøre mekanikk. Vitenskap lever. Den er mobil, i forandring. Når vitenskapen aldri påstår seg å sitte inne med "sannheten", er den sannhetskonverger-

ende. Johnson argumenterer stort i fortiden og mot kreasjonistiske stråmenn. Han bringer intet til debatten bortsett fra et nytt prominent ikke-vitenskapelig navn som kreasjonister kan skille med i håp om at imponerende navn vil kunne kompensere for deres mangel på harde vitenskapelige data.

Evolusjon - gradvis forandring - er et faktum. Den er dokumentert i fossilstudiene og stadfestet i hver eneste gren av vitenskapen. Den har vært observert under laboratorieforhold. Den er ikke mer et åpent spørsmål enn teorien til Copernicus. Hvordan det foregår er fremdeles under het debatt. Johnson og hans kreasjonist-gruppe vil aldri forstå dette.

Som ikke-vitenskapsmann må Johnson lære at harde, førstehåndsundersøkelser - hvor man blir skilt - er stedet hvor vitenskapelige saker blir avgjort. Jeg håper at Johnsons misforståelser og feilpresentasjoner ikke vil få anledning til å øke publikums misforståelser.

KILD: BASIS NR. 9/1991

Fra en artikkel av Kent Harker, tidligere redaktør av BASIS - tidsskrift for Bay Area Skeptics

Th. H. Huxley, Darwin's Bulldog

(1825-1895)

Om DARWIN

I årene som har gått siden Darwin skrev *The Origin Of Species* har hans teori om naturlig utvalg blitt inkorporert i en evolusjonsteori som utgjør bygningsstrukturen hos moderne biologi. Denne teorien er så betydningsfull at den kjente biologen Theodosius Dobzhansky (1977) ble beveget til å skrive "intel i biologi gir mening uten i lys av evolusjon" (V). Stilt foran det sentrale i evolusjonær teori er det overraskende at flere filosofer på vitenskapens område, ikke minst Karl Popper (1988), har argumentert for at teorien er fundamentalt usunn og i beste fall et "metafysisk forskningsprogram" (145). I denne artikkelen vil jeg undersøke disse innvendingene mot teorien om naturlig utvelgelse og se litt på svarene fra Darwins forsvarere. Jeg vil forsøke å vise at innvendingene ikke på noen nøyaktig måte karakteriserer naturlig utvelgelse og at evolusjonsteorien er konsistent med vitenskapelig metodologi.

Før vi kan lete etter empirisk støtte for naturlig utvelgelse må vi definere termene omhyggelig. Moderne biologer forstår evolusjon som forandringer i genefrekvensen hos en populasjon over tid (Wolpoff 1980). Slike forandringer er allerede observerbare, slik at evolusjon er et udiskutabelt faktum. Naturlig utvalg er en mekanisme hos evolusjonen og den er blitt oppsummert som "survival of the fittest." Det er interessant å legge merke til at uttrykket survival of the fittest ikke oppsto med Darwin, det ble snarere lånt fra den victorianske sosial-

filosof Herbert Spencer, for senere å bli inkorporert i senere utgaver av *Origin* (Endler, 1986). Den populære oppfatningen av survival of the fittest har faktisk meget lite å gjøre med den Darwinistiske konsept. Darwinistisk "fitness" betyr evnen til å få gener inn i neste generasjon, en reproduktiv suksess (Wolpoff, 1980).

Et viktig poeng som Darwins kritikere har gått glipp av er at naturlig utvalg ikke er den eneste kraften hos evolusjonen, genefrekvensene kan også forandre seg som resultat av tendens (avdrift), mutasjoner og utflytning (migrasjon) (Dobzhansky, 1977). Slik kan vi i enkelte tilfeller være i stand til å slå fast hvilke krefter hos evolusjonen som forårsaker en spesiell forandring i genesekvensen, eller med andre ord: vi er i stand til å observere naturlig utvalg som en pågående prosess.

I *Origin* pekte Darwin (1909) på at arvebelagte variasjoner oppstår hos biologiske organismer. Selv om han ikke kjente kilden til variasjonen, la han merke til hvordan dyre- og plante-avlere dro fordel av denne mangfoldigheten ved å velge ut ønskede trekk. Slikt kunstlig utvalg kan dokumenteres ved klare og enkle eksempler. Men kan naturen avstedkomme den samme prosessen uten hjelp av en styrende hånd?

Det er faktisk mulig å iakttå at naturlig utvalg finner sted i naturen når vi er i stand til å studere en forandring i omgivelsene over tid.

Kanskje det mest berømte eksemplet på dette er fenomenet med industriell melanisme (*) i Birmingham, England, hvor naturforskere kunne observere suksessive generasjoner av en type møll (Biston betularia) bli mørkere som reaksjon på at trærne antok en mørkere farge som følge av industriforurensning. Mørkere lær forårsaket mørkere pigmentering slik at denne ble mer hensiktsmessig som kamuflasje mot fugler. Den første mørke møllen ble sett i 1848 da mersteparten av dem hadde en lys pepperaktig farge, i dag er ca. 85% av møllene mørke (Moody, 1970).

Dette eksemplet er så overbevisende at kreasjonister ikke kan gjøre annet enn å bortforklare det.

Dette klassiske eksemplet på hvordan pepperfargede møll i England "utviklet" seg fra en dominerende lys farge til en dominerende mørk kolorasjon, ellersom trærne ble mørkere på grunn av den fremadskridende industrielle revolusjon, er et meget godt eksempel til å belyse poenget her. Dette var ikke evolusjon i egentlig forstand, men bare variasjon. Naturlig utvalg er en konserverende kraft, som opererer for å forhindre at arter dør ut når omgivelsene endrer seg (Morris, 1974, s. 51).

Men laqq merke til uoverensstemmelsen her. På den ene siden argumenterer kreasjonistene for at evolusjonen er falsk fordi naturlig utvalg ikke eksisterer, men når de blir stilt ansikt til ansikt med klare beviser for naturlig utvalg sier de at evolusjonen er falsk på grunn av naturlig utvalg!

La oss så se på det argumentet at naturlig utvalg ikke kan gjøres til gjenstand for testbare forutsigelser. I sin kritikk av naturlig utvalg fremsetter Popper den påstand at "gradvishet derfor, fra et logisk synspunkt, er teoriens sentrale forutsetning. (Det forekommer meg at dette er dens eneste forutsetning)" (Popper, 1988, s. 148).

For enhver med kjennskap til kontroversene i moderne biologi må Poppers påstand om at gradvishet er Darwinismens eneste forutsigelse overraske. Evolusjonens tempo er virkelig et helt debattert emne og det er i det hele tatt ikke klart om gradvishet eller et mer katastrofepregel syn (poengetert likevekt) er tydelig forutsagt av teorien.

På den annen side er også ideen om at teorien ikke gir noen andre forutsigelser overraskende og viser at Popper må ha lest Darwin ganske overfladisk. F.eks. så forteller Darwin oss (1909) at from betraktet artene bare som sterkt markerte og veldefinerte varianter. Jeg ble ledet til å regne med at artene hos de større slektene i hvert land oftere ville fremvise variasjoner enn artene hos mindre slekter; for der hvor mange nært relaterte arter (dvs. arter av samme slekt) er blitt formet, mange varianter eller begynnende arter bør, som en generell regel, nå bli dannet. Hvor mange arter av en slekt er blitt formet gjennom variasjon, har omstendighetene vært gunstige for variasjon. Og derfor må vi forvente at omstendighetene fremdeles ville være generell gunstige for variasjon. (s. 71-72).

Darwin (1909) går videre "for å teste sannheten i sin antakelse". Han sammenliknet den geografiske fordelingen av planter og coleopteraer (insektsorden - red.) for å vise at hans forutsigelse virkelig var korrekt (Darwin, 1909).

Siden Darwins dager har biologer dedusert og testet mange av teoriens forutsigelser. Som Kitcher har pekt på (1982) "der er en del av evolusjonsteorien - matematisk populasjonsgenetikk - som gir meget definitive konklusjoner om duellighet og representasjon hos fremtidige generasjoner". Et eksempel på populasjonsgenetikk er den velkjente Hardy-Weinberg-loven som slår fast "at ved fravær av mutasjoner, vandrning (utflytning) og utvelgelse vil genetrekvensen hos en befolkning (populasjon) forbli konstant" (Dobzhansky, 1977, s. 157).

Dette er klart en forutsetning. Hårdnakketheten ved spesielle vikende trekk hos store populasjoner kan betraktes som observasjonsmessig støtte for Hardy-Weinberg-loven (Wessells, 1988).

Dersom naturlig utvalg stemmer skulle vi forvente at gener som innebærer fordeler ville øke i frekvens, mens de som innebærer ufordelaktigheter ville avta i frekvens. Og videre, som Endler peker på (1986), "hvis utvalg forekommer, da vil geografiske variasjoner i de selektive faktorer sette fart i parallelle geografiske variasjoner i karaktertrekk". Den høye frekvensen av sigd-celle-hemoglobin i områder hvor malaria opptrer epidemisk er et sterkt observasjonsmessig bevis for disse forutsettelsene (Endler s. 98).

Som vi nå har sett er naturlig utvalg observerbart og i stand til å gi forutsetninger for fremtiden, men er den i stand til å forklare en arts evolusjonære historie? Kan vi vite hva selektive faktorer fikk i stand hos samlidsarter? Kan vi forklare de fossile oppleggelsene i det naturlige utvalgs-termer? Dette later til å være den sterkeste del av Poppers argument og der finnes de som erkjenner den vitenskapelige status hos naturlig utvalg innen populasjonsgenetikk, men som benekter dets gyldighet når det gjelder fortiden (Wasserman, 1978).

Når en lærebok i paleontologi i detaljer beskriver hvordan "de første plantene og dyrene å kolonisere den livløse landjorden, (McAlister, 1977, s. 68) hvordan kan vi ha noen tillit til forklaringen?

Kunne vi kanskje teste et evolusjons-scenario eller rekonstruere et sett av unike hendelser fra fortiden? Kritikere som Wasserman (1978) sier nei og klager over hvordan naturlig utvalg "blir benyttet på ad hoc-måter til å 'forklare' brukbarhet på en metafysisk måte". (s. 241).

Det vi i virkeligheten snakker om her er rettferdiggjøringen av abduktiv resonnering. Abduksjon ble av den amerikanske filosofen Peirce (1957) betraktet som en metode til å forklare uvanlige hendelser. Han definerte abduksjon som (det å) "observere en kjensgjerning og så forklare hvilken ide det var som gav anledning til denne kjensgjerningen" (Peirce, 1957.) En abduktiv hypotese lar seg aldri absolutt bevise, men én forklaring kan vise seg å være andre overlegen til en hvilken som helst tid.

For å studere livets historie må vi konsultere et unikt sett av data kalt fossiler. Fossiler er "levningene eller tidligere dyr og planter preservert i sedimentære berglag" (McAlister, 1977). Det fossile avtrykket er ikke noen perfekt kronikk om fortiden, ikke alle organismer har avgitt fossiler og ikke alle fossiler er blitt oppdaget. Men på tross av dette så trer spesielle mønstre frem og disse innskrenker våre gjetninger. Og dessuten, det er ofte mulig å teste alternative forklaringer ved å sammenligne dem med foreliggende data.

Hvis vi ser på denne rekken av alternative forklaringer på menneskelig opprinnelse kan vi se at mens spekulasjon er endel av prosessen (som den er i all vitenskap) må disse spekulasjonene stå og falle med bevisene. Hypotesen om den jaktende ape er et eksempel på slik spekulasjon. Det er en samling ideer som vokste ut av arbeidet til Raymond Dart og ble gjort populær av den amerikanske journalisten Robert Ardrey. Hypotesen om den jaktende ape forutsetter at våre forfedre, Australopithecines, begynte å gå på to i den hensikt å bruke våpen til å jakte med (Ardrey, 1963). Ardrey hadde stor tillit til denne hypotesen og han påsto at den var støttet av "en overveldende mengde udisutable beviser" (Ardrey, 1961). Men i dag er det nesten ingen støtte for denne versjonen av "man the hunter" blant paleantropologer (Leakey, 1978).

>>

Grunnen til at jeger-ape-hypotesen ikke favoriseres er at den ikke lenger kan forsvares. Et av nøkkelbevismidlene siltet av Ardrey (1963) var de lusener av brukne dyrekroker ved Makapansgat i Sør-Afrika. Man mente at disse bena hadde vært våpen formet av Australopitheciner. Men mer omhyggelige studier kunne fortelle en annen historie. "I dag synes det klart at disse tingene ikke var verktøy men ben samlet og gnaget av kjøtletere, hovedsakelig av hulepinnsvin" (Campbell, 1988).

Det er klart at spekulasjoner om den evolusjonære fortlid er basert på beviser på en måte som metafysiske forklaringer ikke er. Der kan være konkurrerende forklaringer, men noen forklaringer kan utelukkes på basis av de tilgjengelige beviser. Evolusjonære forklaringer er såvisst ikke hogd i sten som religiøse dogmer, selv om enkelte individer kan tviholde rigorøst på en spesiell oppfatning. Det er nok heller slik at evolusjonære forklaringer er modifisert eller sågar forlatt, i lys av nye beviser.

KILDE: The South Shore Skeptic
nr. 4/1991.

Referansene til artikkelen fyller én og en halv side, så vi utelater dem her. Men de kan naturligvis kopieres for spesielt interesserte - Red.

(*) **FOOTNOT:** Melanisme, av melanin: brunt eller svart pigment i huden hos dyr. Melanisme vil altså si en abnorm mengde av melanin i huden hos dyr.
- Red.

Dobbel feil

En mann som gjør en feil og ikke retter på den, han gjør nok en feil.

Konfucius,
kinesisk vismann

STADIG NYE SENSASJONER.....

FRISKOLER

FRISKOLER LEGGER TIL RETTE FOR INDOKTRINERING, HEVDER FORFATTEREN AV DENNE ARTIKKELEN.

Av Gunnar Ståldal

RELIGIØSE FRISKOLER KAN GI PLASS FOR FUNDAMENTALISTISK INDOKTRINERING AV BARNA. VI MÅ SLÅ VAKT ON DET VITENSKAPSFUNDERTE KUNNSKAPSSYN SOM PREGER DET ALMENE SKOLEVESENET. DET MENER GUNNAR STÅLDAL, LÆRER I RELIGIONS-KUNNSKAP OG FILOSOFI VED SPÅNGA GYMNASIUM, SVERIGE.

Skolen har to hovedoppgaver: Å oppdra elevene til demokratiske medborgere og å gi dem gode kunnskaper og øvelse i kritisk tenking.

Noen ganger blir det i kulturdebatten stilt spørsmål ved om det egentlig finnes slikt som kunnskaper. I Aftenbladet våren 1987 gikk det en artikkelserie hvor en del av avisens skribenter i stedet for den felles kunnskapen som jo bygger på vitenskapelig forskning, hylltet intuisjonen, dvs. idéen om at "hvert menneske har rett til å uttrykke sin kunnskap på sin måte". Samme skribent angrep voldsomt "den logiske vitenskapen", "de logisk mekaniske analytikerne", "de logisk mekanistiske ingeniørsjelenene", osv.

Den innstillingen finnes det ikke spor av lenger. I stedet betones vekten av faste kunnskaper og vekten av at elevene lærer seg kritisk å etterprøve kritisk og selvstendig, lærer seg å trekke logiske slutninger, lærer seg å stille spørsmål ved det de leser osv.

Om disse idealer kommer til å betones like sterkt i neste læreplan vet jeg ikke, men man kan jo alltid håpe.

Nå hevder stadig flere at det må bli lettere å starte "alternative" skoler med "alternativ" pedagogikk. Det er litt vanskelig å begripe hva dette uttrykket står for. Det eksisterer jo ingen standardpedagogikk som den "alternative" pedagogikken skulle kunne være et alternativ til. Det er alltid bra om den som ønsker noe nytt vil presisere og si rett ut hva han egentlig vil ha.

Kan det være en verdi i seg selv at visse foreldregrupper starter en egen skole med egen profil? I et lite skrift kalt "Skolpeng høsten 92" utgitt av noen skolepolitikere og redigert av Patrik Engellau, blir det påstått at "Den frittstående skolen har noe å tilby som den sentralstyrte skolen savner. Den blir en vitaliserende kraft for elevene og for hele skolesystemet." Noe bevis for denne djerpe påstanden har forfatterne dog ikke levert. Men de hevder at skolen "må ha en visjon" og insinuerer at det er hva som mangler i de vanlige skolene.

Forfatterne av "Skolpeng høsten 92" vil ikke bare at det skal være tillatt å starte friskoler; de vil at det skal skje på >>

samfunnets bekostning. Skolpengen skal følge elevene. Det skal finnes valgfrihet. Likesåvel som medborgeren får velge bilmerke så bør han få velge skole for sine barn.

Hvem er det nå som roper på friskoler? Er det ikke grupper og samfunn som har et annet kunnskapssyn enn det qjengse?

I USA har det lenge vært kulturen at katolske foreldre plasserer sine barn i katolske skoler - og det har ikke vært gratis. For en katolikk har det nærmest vært en religiøs plikt å gi barna en helt katolsk oppdragelse, noe som bl.a. innebærer at hele skoleundervisningen er gjennomsyret av katolske vurderinger. Ikke bare i emnet religionskunnskap men også historie, samfunnskunnskap og engelsk (dvs. morsmålet) skal vinkles på katolsk måte.

BØKER STOPPES

I de senere år har det i USA vokst opp et stort antall evangeliske fundamentalistiske skoler. Det er ikke vanskelig å gjette hvilken vinkling naturkunnskap og religionskunnskap får i de læreanstaltene. I mange kommuner i USA har de kristne, om de er i majoritet, begynt å utøve sensur sågar i den kommunale skolens bibliotek, og de til og med forbyr engelsk (= morsmålet) læreren å innføre bøker som kan såre eller uroe de troende. Ikke bare Shakespeares Romeo og Julie men også Anne Franks dagbok har havnet på svartelisten (den siste fordi forfatteren, på et sted synes at alle mennesker burde få beholde den religion de allerede har!) Også bøker skrevet av forfattere som påstås å være homoseksuelle, f.eks. Capote og Salinger, er blitt rensket ut.

VÅRT MENNESKE SYN?

Vil vi ha et lignende system i Sverige? Er det en fordel for eleven å gå ni eller tolv år i en skole som beskytter ham mot å konfronteres med annen litteratur og andre vur-

deringer enn slike som hans foreldre kan godkjenne?

Jeg kan gå med på at systemet, på et overfladisk plan, kan være til fordel for en del foreldre: Er man nevrotisk engstelig for at barnet ikke skal vandre i mors og fars fotspor, da vil man qivelvis ha full kontroll over barnas skole (inkl. lærere og bibliotek).

BØR IKKE ALLE BARN HA RETT TIL ALLSIDIGE KUNNSKAPER?

Men har vi det menneskesynet i Sverige? Fier svenske foreldre sine barn?

Da vi en gang innførte almen folkeskole i vårt land, ble det stiftet en lov som forbød foreldrene å holde barna hjemme fra skolen. Den loven kom til i barnas interesse. Man mente at alle barn hadde rett til en god utdanning. Må ikke alle barn også nå ha rett til å få allsidige kunnskaper og få møte andre ideer enn dem de har fått inngitt i hjemmet? Er det ikke meget verdifullt at barn med ulik bakgrunn treffes og omgås i skolen?

NEW AGE

For tiden ser det ut som om det er to kategorier som er mest interesserte i friskoler.

1) Religiøse fundamentalister som tror at det finnes bare én hellig skrift som inneholder Sannheten om livet. De to største blant disse er bibeltroende kristne og muslimer. Men det finnes også andre, f.eks. mormonere og scientologer. Sistnevnte tror at L. Ron Hubbard har kommet på viktige sannheter om menneskene og har laqt dem frem i sin bok Dianetik. Dens innhold må ikke prøves mot virkeligheten, men skal betraktes som ufeilbarlig.

2) En annen kategori er de som tror at man gjennom "channeling" (medier som tar imot budskap fra ånderverdenen) og gjennom "utvidning" av bevisstheten kan få verdifull informasjon. Denne retningen kalles gjerne for "New Age". Som en kuriositet kan nevnes at DN-spaltisten Eva Moberg har tatt New Age

under sine vingers skygge - hun påstår nå etter hvert at også vitenskapen sannsynligvis leder oss til fordervelse. Den er i seg selv destruktiv.

HJERNEVASK

Problemet med New Age og all annen mystikk er at ulike mystikere og åndeskuere gir oss helt ulike budskaper. Det finnes ingen objektiv metode som kan si oss hvilke medier som snakker sant og hvilke som bløffer. Den eneste løsningen på dette problemet er at man underkaster seg og tror blindt på den quinen man selv har har valgt. I så henseende sitter altså de bibel- og koreanstroende og New Age-tilhengerne i samme båt

være tillatt å drive skoler som i praksis driver med indoktrinering og hjernevask? Skal disse skoler til alt overmål finansieres av oss vanlige hederlige skattebetalere?

Jeg har fremført disse innvendingene i mange debatter og da fått to motspørsmål:

1) Selv om det blir tale om indoktrinering - og senere da! Har ikke religiøse skoler store verdier - varme, inspirasjon, det å ta hånd om - som mer enn vel oppveier den eventuelle tvilsmoheten i undervisningen?

Mitt svar er NEI! Historien viser det motsatte: religiøse institusjoner preges ofte av en utstuderet hardhet og intoleranse: "Stikk ikke opp, din dj-l, for da drar du herfra!" Det står kanskje ikke slik

Op det er nok dette som er fascinasjonens kjerne: "Å legge denne verdens problemer bak seg, og la seg dras med i det kosmiske rommets varme strøm og som et lite ansvarsløst barn la seg lede av trygge foreldreskikkelser" (Werner Schultz, tysk religionsforsker).

Er dette noe som stat og kommune skal oppmuntre? Er det ikke ille nok at det finnes religiøse grupper som på ungdommens fritid suger dem inn og pumper dem fulle av galenskap? Skal det dessuten

på veggene, men det er den skjulte læreplanen.

2) Hvordan kan du vite at du har rett? Kanskje finnes det flere veier til kunnskap? Har ikke alle like rett og like feil? Om man føler sterkt for en sak kan man da ikke si at man har rett?

Svaret er NEI! Det finnes faktisk kunnskap, men det er strevsomt å oppnå den og vitenskapens metoder er de vanskeligste men samtidig de mest omsorgsfulle som finnes for å

oppnå stadig sikrere kunnskap (Gunnar Fredriksen, AB 11.4.87).

Om man påstår at meditasjon, visjoner, åpenbaringer og følelser gir "sann kunnskap" om virkeligheten, da er man fri til å velte seg i de mest perverse teorier og lærer. Da kan man hevde at Utselelsen aldri har funnet sted eller at jødene er et degenerert avkom av Atlantis' svarke magikere, eller at neqrene bærer på demoniske og alavistiske krefter (Rudolf Steiner). Man kan lære elevene at det går an å koble seg inn på Akasakrønikeren, et romregister hvor alt som har inntruffet i universets historie finnes bevart.

Et av det gamle skolestyrets siste tiltak var å gi scientologene rett til å åpne en egen skole. Tidligere har Livets Ord og Södermalmskyrkan fått tilatelse til det samme. Hva skal skoleverket la seg til? Og hvordan tenker skolepolitikerne i den nye riksdagen?

KILDE: Lärarnas Tidning 26/91

Gjenqitt med forfatterens tilatelse.

NB: Illustrasjonen står for vår regning! - Red.

Dyrelliv

Da vi bestilte en flokk på 20 kameler trodde folk at vi var gale. Vi ble anmeldt til dyrebeskyttelsen fordi vi lot kamelene gå i snøen. De visste ikke at kamelene kom fra Sibir!

Edvard Moseid,
dyrepark-sjef

MYSTISK VESEN I GRESSET!

"Da jeg bøyde meg ned trodde jeg ikke mine egne øyne. I gresset like foran meg sto et lite grønt vesen og stirret på meg. Den opplevelsen glemmer jeg aldri."

Slik forteller en kvinne fra Värmland om en opplevelse hun hadde en meget varm sommerdag i 1987. Kvinnen vil være anonym. Observasjonsstedet er heller ikke nevnt i kildene, som er det svenske UFO-Aktuellt 2/91. Kvinnen forteller at klokken var ca. 11.00 en søndag formiddag da hun sto utenfor huset ved en sten og pusset tennene. Da hun bøyde seg fremover så hun noe som sto i gresset. Det var et lite vesen som lignet spøkelseset Laban; det stirret på henne. Det var ikke større enn en knyttet hånd, kanskje 10 cm.

"Vesenet var lysegrønt og det var noen striper på det. Det hadde to brune øyne som glinset da det stirret på meg. Nedest så det ut som om det fløt ut i gresset. Jeg så ingen detaljer."

Kvinnen forteller at hun sto og betraktet vesenet i fem minutter uten at det rørte på seg. "Kanskje var det et dyr, men i så fall vet jeg ikke hva slags dyr det kunne være."

Så ropte kvinnen på sin kjæreste, som kom ut og iakttok vesenet. "Rør ved det" sa han. Men ingen av dem våget det.

De var inne på tanken å putte det i en glasskrukke, men kvinnen forteller at det var noe inne i henne som sa at hun ikke skulle røre det.

Etter fem min. var de to nødt til å forlate huset for å gjøre noen ærender. Da de kom tilbake kl. 17 var vesenet borte. Nå sier kvinnen at hun ikke kan tilgi seg selv for at hun forlot stedet uten å se hvordan vesenet forsvant. Det gikk to år før hun turde å fortelle om opplevelsen. Hun fortalte den først da til sin mor.

Svenske ufologer har snakket med damen på telefon. Hun har meget godt omdømme i sine omgivelser, heter det.

I ufoterminologien er det noe som heter "vesener uten farkost." Dette må vel ha vært noe slikt... Det minner også om en 'ufo-observasjon' på den måten at vitnene går sin vei før 'fenomenet' gjør det. Er ikke det en eiendommelighet i seg selv? (KS)

(ALTERNATIV) MEDISIN

*Fra et foredrag holdt i Studentersamfundet i Trondheim -
i samarbeide med NIVFO*

AV JOSTEIN HALGUNSET

Så langt tilbake i historien vi klarer å se har menneskene vært opplatt av sykdom og helbredelse. Forklaringen på hva sykdom er og hvordan sykdom kan leges, har vært mange. Mang en form for behandling har nok vært mer til skade enn til gagn for den syke. Vi trenger ikke gå langt tilbake i historien før vi støter på forestillinger, også innen den etablerte legestand, som i dag fremtrer som helt bisarre og uten ethvert fotfeste i virkeligheten. Behandling med årelating og kopping, klyster og brekkmidler var akseptert i europeisk medisin til langt inn i forrige århundre. Fra renessansen og frem til våre dager har det imidlertid skjedd forandringer i måten å forstå sykdom på og forebygge og behandle sykdom på, i begynnelsen sakte, men senere bare raskere og raskere.

INFORMASJONSSTRØM

Den som beveger seg inn i et medisinsk bibliotek i dag, kan lett bli ør og forlumlet av den informasjonsstrøm som veller inn over en nesten som en flodbølge. Mengden av viten om menneskets oppbygging og funksjon i helse og sykdom øker stadig og i stadig økende tempo. Dette innebærer at våre forestillinger og oppfatninger stadig utfordres, og vi må til enhver tid være villige til å revurdere våre måter å tenke og handle på. Tusenvis av mennesker i alle deler av verden arbeider innenfor en kultur hvor hovedinteressen er å stille spørsmål ved etablerte sannheter, snu og vende på andres og egne tenkemåter for å finne svakheter og alternative fortolkningsmuligheter og å legge frem sine egne funn og egne oppfatninger for de andre. Dette

er realiteter innenfor dagens medisin. Medisinske sannheter har en halveringstid på 5-10 år. Dagens leger må forholde seg til fenomener og behandlinger som ikke "eksisterer" for få år siden. Til stadighet blir deler av den etablerte medisin henviset til historiens skraphaug.

"SKOLEMEDISIN"

For den som har kunnet følge utviklingen over noen tid blir det derfor helt meningsløst å høre begreper som "konservativ legestand", "ortodoks medisin", "skolemedisin", "medisinske dogmer", osv. Begrepet "skolemedisin" er uttrykk for språklig manipulering. "Skole" antyder skolastisk bokstavtro, uforanderlig dogmatisme. Dette er ikke en treffende karakteristikk av dagens medisin. Det vi i hvert fall vet om dagens medisin, er at den er forskjellig fra morgendagens.

VITENSKAPELIGHET

Hva ville så være en treffende karakteristikk av medisinen? Det som karakteriserer dagens medisin er vitenskapelighet. Medisinens fundament er således det samme som det man finner i andre områder av vitenskapen: Troen på en reell verden med en viss indre konsistens, som mennesket er en del av. Troen på at mennesket kan skaffe seg stadig økende innsikt i hvordan den reelle verden - mennesket inkludert - fungerer. Troen på at veien til innsikt går via nøyaktig og kritisk observasjon av fenomenene. Troen på at enhver etablert sannhet kan, bør og skal utfordres ved at den konfronteres med realitetene på stadig nye måter. Troen på at ingen ting kan bevises som sant, men at mye kan forkastes som usant. Dette er ikke dogmer i egentlig forstand, men retnings-

linjer for en arbeidsform. I denne sammenheng utgjøres dagens medisinske praksis av det som hittil har overlevd historiens dom.

ALVORLIGE SYKDOMMER UTRYDDET

Denne vitenskapelige tilnærmingen har da også vist seg å være ekstremt effektiv. Dette vises ved at sykdommer som tidligere har representert formidable helseproblemer, er blitt utryddet eller sterkt redusert. Mange infeksjonssykdommer, som polio, difteri, stivkrampe og andre, er ikke lenger viktige årsaker til sykdom, død og uførhet i vårt land. Kopper sannsynligvis fjernet for all fremtid. Vi kan i dag anise måter å redusere viktige sykdommer på, blant annet de store helseproblemer som hjerte-karsykdommene og mange kreftformer.

"ALTERNATIV MEDISIN"

Det som går under betegnelsen alternativ medisin er en heterogen og broget blanding av mye forskjellig: løse ideer og mystisk filosofi. Det kan være helhellige systemer som utgir seg for å kunne gi forklaring på alle sider ved helse og sykdom og anise behandling, såsom klassisk akupunktur, homeopati og kiropraktikk. Det kan være systemer med mer begrensede ambisjoner, diagnostiske metoder som irisdiagnostikk og spektralanalyse, terapeutiske modaliteter som aromaterapi, soneterapi, håndspåleggelse og demonutdrivelser eller selvhjelpsteknikker som meditasjon, fysiske øvelser, avspenning osv. Det finnes selvlærte, institusjonaliserte systemer som homeopati og døgntilfuer som askeavkok-bevegelsen som resulterte i felling av mange praktfulle ask-alléer her i landet for en ti års tid siden, men som vel neppe resulterte i bedre helse for noen. Felles for hele "alternativ-bevegelsen" er mangel på dokumentasjon av de påståtte gunstige effektene. Felles for alle utøvere av alternativ medisin er mangel på vitenskapelighet, mangel på vilje og evne til selvkritikk. Mange utøvere av alternativ behandling avviser viten-

skapelige metoder i det hele tatt. Mange homeopater hevder at de behandler individet individuelt og at vitenskapelige metoder derfor ikke kan anvendes.

Felles for alle alternative behandlingsmetoder er at de rettferdiggjøres og begrunnes enten med luflige og vage, mer eller mindre raffinerte teorier om organismen, gjerne med henvisning til begreper som "energi", "krefter", "kretsløp" eller ved henvisning til anekdoter og personlige vitnesbyrd om enkelttilfeller av forbløffende helbredelse, ofte i situasjoner hvor den såkalte skolemedisinen har kommet til kort.

Hvis man ser nærmere på systemlærene er det påfallende hvor ofte de kan føres tilbake til en enkelt eller noen få personer som har hatt en spesiell og dyptgripende opplevelse. Homeopatien føres tilbake til Samuel Hahnemann som oppdaget, ved en tilfældighet, at kinabark, som ble brukt i behandling av malaria, kunne fremkalle samme symptomer som sykdommen. Han regnet med at han hadde snublet over et grunnleggende og almengyldig prinsipp, og satte i gang med en systematisk testing av hvilke virkninger forskjellige stoffer har på mennesket. Han resonnerte som så at disse, i analogi med kinabarken, måtte være effektive behandling av samme slags plager som de stoffet selv fremkaller. Andrew Taylor Still drev med massasje og magnetterapi i USA på slutten av forrige århundre. Han behandlet en gang en kvinne for en skulder som var kommet ut av ledd ved å manipulere ryggvirvler. Etterpå kom det for en dag at pasienten i forbindelse med behandlingen også var blitt kvitt sine plager med astma. Igjen, slik som Hahnemann, foretok Still den dristige generalisering: det aktuelle tilfellet var bare et eksempel på det universelle prinsipp - riktig nok i Stills tilfelle et helt annet enn Hahnemanns - all, eller nesten all sykdom skyldes forskyvning av ryggvirvler.

I mange tilfeller ser vi hvordan store tankesystemer med krav på uni-

versalitet, konstrueres ved ekstrapolering fra et svært begrenset sett av data. Vi som har lest Kjell Aukrusts fornøyelige historie om hvordan bror hans ved ekstrapolering ut fra norske rekrutteres kroppshøyde gjennom noen år kunne beregne at Olav Haraldsson og de andre i slaget på Stiklestad bare var 30 cm høye, vi vet at ekstrapolering og generalisering kan være en farlig vei. Iallfall må resultatet etterprøves av andre, uavhengige metoder.

Det er da ganske fantastisk at homeopati gjennom 200 års praksis ikke har kunnet fremlegge noen form for dokumentasjon på effekt av behandlingen. I den skog av tidsskrifter og forskningspublikasjoner som finnes innen medisinen burde det være mulig å få frem i hvert fall et minimum av holdbar dokumentasjon. Noe slikt finnes ikke. Det er riktig nok publisert noen ganske få vitenskapelige rapporter om homeopati, men dette er langt fra tilstrekkelig til å kunne vurdere effekten av behandlingen. Det er et krav i moderne vitenskap at en oppdagelse eller påstand må kunne verifiseres av andre før den kan aksepteres. En forsker vil ikke få gjennomslag for sine ideer før også andre har gjentatt eksperimentene og kommet til samme konklusjon. I så måte er vitenskapen konservativ. I så måte skal og må vitenskapen være konservativ. Vi vet at erkjennelsens vei er vanskelig og full av fallgruber. Vi husker hvordan en amerikansk forskergruppe for kort tid siden vakte allmenn og stor oppmerksomhet med sine rapporter om at de hadde klart å få til fusjon av atomkjerener ved lave temperaturer, noe som ville ha revolusjonert hele menneskehetens energisituasjon - hvis det bare hadde vært riktig. Dessverre lot det seg ikke gjøre å bekrefte oppdagelsen, og påstanden må derfor inntil videre betraktes som uriktig - så gjerne vi enn ville at det skulle være annerledes. Kravene til og kriteriene for dokumentasjon er ikke annerledes for medisinen enn for kjernefysikk eller et hvilket som helst annet fag. Kunne man lenke seg seriøse forslag om innføring av alternativ telekommunikasjon - telepati som delfag innen elektronikk ved NIH, eller bøyning av

metaller med tankens hjelp som fag innen en alternativ metallteknologi, eller læren om den flate jord som alternativ geografi, eller hva med en englelære som alternativ ornitologi?

VITENSKAPELIG ÅPENHET

Vitenskapen skal være åpen for innspill fra alle kanter, og vi skal i prinsipp ikke avvise noe i utgangspunktet. Men - to prinsipper må vi holde fast ved: for det første det at bevisbyrden påhviler den som påstår. Den vitenskapelige medisin har ikke ansvaret for å motbevise alle obskure og spekulative ideer og forslag. Til det har vi for mye viktig arbeid å gjøre. For det andre: Jo mer en påstand avviker fra etablerte ideer - jo større konsekvenser en ide har for hele resten av vitenskapen, desto sterkere og mer uanngripelige må bevisene være. Hvis jeg påstår at jeg har en kald hjemme, vil vel de fleste akseptere påstanden og regne med at det jeg sier er riktig. Hvis jeg derimot sier at jeg har en geit, vil mange antagelig tvile. Men hvis jeg viser frem et bilde av meg selv sammen med geita i hagen foran huset mitt, vil mange regne med at jeg kanskje bare er en original og at jeg virkelig har en geit. Men hvis jeg nå påstår at jeg har en enhjørning stående i garasjen, og at jeg pleier å ri rundt på den i helgene, håper jeg at dere ville møte påstanden med massiv skepsis. Vi skal ikke være dogmatiske og fordomsfulle, men vi skal heller ikke være godtroende og lett-lurte. For det er nemlig mange som er ute etter å lure oss. Det ligger penger i dette. Den gjeskjeften som innbringer penger tiltrekker seg også svindlere og sjarlataner - folk som gjerne sender andre i ulykke og ruin bare de selv kan få noen kroner ut av det.

HVILKE KRAV MÅ VI STILLE FOR Å GODTA ALTERNATIV MEDISIN ?

For det første: For å godta en behandlingsmetode må det dokumenteres at den virker. Med det mener vi at den må ha bedre effekt enn det ikke å gjøre noe, eller det å innbille pasienten at man gjør noe. Det må også

kunne dokumenteres at behandlingen ikke er skadelig. Hvis den innebærer en risiko, må det dokumenteres at den gunstige effekten oppveier risikoen. Såkalte alternative medisinske metoder er metoder som ikke tilfredsstiller disse kravene.

For det andre: En teori, en forklaringsmodell, må kunne testes mot virkeligheten. Når en snakker om "livskraftens frie flyt", "innestengt energi", "magnetiske strømmer", "potensiering", så må disse fenomenene kunne påvises eksperimentelt. Ellers blir det bare tankeløst ordspill. De alternative medisinske filosofiene tilfredsstiller ikke disse kravene.

Det finnes altså ingen "alternative medisinske metoder" i den betydning som vanligvis legges i dette uttrykket. Derimot finnes det behandlingsmetoder som ennå ikke er vist å være effektive - og slike metoder kalles eksperimentelle. Forsøksbehandling med ennå ikke etablerte metoder er helt nødvendig for den videre utvikling av medisinen, men pasientene har da krav på å få vite at de inngår i et prøveprosjekt. Dessuten finnes det metoder som er vist å være ineffektive, eventuelt også skadelige, og slike metoder skal kalles uansvarlige.

FORANDRINGER VIL NOK KOMME

Nå er det sikkert mange som tenker at det som her er sagt jo bare er et uttrykk for skolemedisinske sedvanlige selvtilfredshet og totale avvistning av alle annerledes tenkende. Dette er ikke riktig. Jeg mener riktignok at vår medisinske viten og våre medisinske metoder er de beste som hittil har eksistert. Derimot tror jeg at medisinen må og vil forandre seg svært mye i tiden som kommer. Det er mye vår medisin kan kritiseres for, mange sider ved helse-sykdoms-komplekset har vært viet for liten oppmerksomhet; mange ting skal vi gjøre bedre i fremtiden.

For det første: Den etablerte, vestlige medisin er svært biologisk/naturvitenskapelig orientert. Medisinen har i mange år vært preget av en

fysisk/kjemisk modelltenkning etter forbilde av de øvrige naturvitenskaper, og vi har en tendens til å oppfatte mennesket som en maskin, et mekanisk system i newtonsk forståelse. Sykdom oppfattes som skurr i det biologiske maskineriet. Medisinen har til oppgave å finne og rette på feilen, slik at maskinen kan tikke videre. Dette henger sammen med arven fra Descartes og hans skille mellom "res extensa", de konkrete men døde ting som er vitenskapens objekt i skarp adskillelse fra "res cogitans", de sjelelige ting som er metafysikkens og religionens objekt. Descartes' tanker representerte verdifulle fremskritt for 3-4000 år siden, og legitimerte medisinsk-biologisk forskning i forhold til Kirken. I dag er derimot dette paradigmet i ferd med å overleve seg selv. I forhold til dagens store helseproblemer blir kropp-sjel-dualismen en hemsko. Mange av de store helseproblemer i dag er f.eks. belastningssykdommene, smertetilstander i muskler og ledd, menale lidelser osv., henger sammen med menneskenes livssituasjon i vid forstand - familie, økonomi, arbeid, muligheter til å bestemme over sitt eget liv. Selvmord er i dag hyppigste dødsårsak blant yngre menn, og viser en foruroligende økning i de fleste befolkningsgrupper. Alternative medisinske filosofier kan hjelpe oss til å få et videre perspektiv på mennesket og til å anvende en mindre endimensjonal årsak-virkningsmodell på sykdom og lidelse, hjelpe oss å få øynene opp for den kompliserte vekselvirkning mellom kjemiske og fysiske fenomener på den ene siden, og psykiske, sosiale, økonomiske og endog politiske forhold på den andre.

For det andre: De vitenskapelige verktøy vi rår over når det gjelder evaluering av behandlingseffekt er sofistikerte og skarpslippede, men i stor grad tilpasset den farmasøytiske industris behov. Gullstandarden i effektiv vurdering er de metoder som industrien bruker når de skal introdusere nye medikamenter på markedet. I denne sammenhengen blir pasientens tillit til behandlingen, ønske om og tro på helbredelse, tillit til terapeuten osv, uønsket støy som bare tjener til å forkludre resultaterne og

gjøre dem vanskeligere å fortolke. Vi vet imidlertid at alle disse "uønskede" mekanismerne - det vi med en samlebetegnelse kaller placebo - er høyst reelle og av stor betydning for utfallet av behandlingen. Avhengig av problemstillingen vil ofte ca. 30% av pasientene angå en bedring av sine plager ved ren placebo-behandling. Vi må lære oss å utnytte denne placebo-effekten terapeutisk, - bedringen er jo reell nok. Her har vi mye å lære av naturmedisinerne.

Jostein Halgunset er patolog ved Universitetet i Trondheim

"FOR GALLERIET" ...

MYSTIKK PÅ NORSK TV.

TV-programmet "For galleriet" den 21. november skulle ta for seg "mystikk". NIVFO ble oppringt en dag i forveien av NRK, som ønsket informasjon om de emnene som skulle tas opp. Man ville også gjerne ha en representant fra NIVFO i studio i Oslo, noe vi ikke kunne imøtekomme på så kort varsel. Imidlertid skulle professor Kåre Fikmork delta som "skeptiker", sammen med tryllekunstneren Finn Jon. Vi unnlot ikke å vise til foreningen SKEPSIS i Oslo. Senere ringte programleder Marit Christensen og spurte om prof. Fikmork kunne ringe NIVFO og bli "briefet" om de ulike emnene. Han ringte fredag og lørdag, og vi gikk spesielt igjennom Kirlian-effekten. Denne er utførlig beskrevet i NIB nr 3/86. Det er et tvers igjennom naturlig fenomen. Allerede under samtalen med NRK på fredag hadde vi foreslått at de skulle henvende seg til Universitetsbiblioteket og der låne de aktuelle nummer av NIB. Da Fikmork ringte kunne han fortelle at UB ikke kunne finne bladene. (En telefon til UB har vist at NIVFO-Bulletinene er på plass der!)

De som så programmet vil ha registrert at det ble en heller ynkelig forestilling fra de 'paranormales' side. Margit Sandmoe 'påviste' 'usynlige hjelpere' i visse personers nærhet, andre så "auraer" ved å lukke øynene (!). Enda en "så" Marit Christensens tidligere liv osv. Dette ble kanskje i meste laget selv for det velvillige publikumet i salen, så det var egentlig mer forstemmende å se mangelen på kunnskap komme til uttrykk gjennom begeistring for Kirlian-fotograferingen. Ellers skjebøyertrikset. Mange vil kanskje mene at både Finn Jon og Fikmork var allfor beskjedne. Noen vil vel heller si at disse gentlemen opptrådte svært taktfullt overfor de 'paranormale' aktørene.

Siden utallige undersøkelser i mange land klart har slått fast at kvistqjengere og søkevinkeltroende ikke er i stand til å finne verken vann eller andre fysiske ting, var det smart av Margit Sandmoe å finne ting som ikke eksisterer.

Programmet var naturligvis ren underholdning, men en passende portsjon "fleip". Men vi bør likevel ikke glemme at det finnes en del mennesker som er meget mottakelige for overtro og billig bløff, og at det med dette for øye burde ha vært brukt litt mer tid på å forklare hva en del av det dreier seg om. F.eks Kirlian-effekten. Denne er som nevnt beskrevet i NIB 3/86, men la oss her kort skissere: Det var i 1039 at den sovjetiske elektroingeniøren Semjon Kirlian skulle reparere et høyfrekvent massasjeapparat. Han la da merke til at det kunne oppstå en utladning mellom den glassdekte elektroden og hånden hans og at denne utladningen kunne ha forskjellige farge. Det lyktes ham å konstruere et instrument hvor utladningsbildene kunne registreres på fotografisk fargefilm først flere år senere ble denne effekten kjent i Vesten, hvor det nå er laget mange typer av Kirlianinstrumenter. Ved hjelp av et høyvoltagelegg blir objektet som skal fotograferes, f.eks. en finger som i TV-programmet - plassert i et meget sterkt elektrisk felt, i direkte kontakt med en fargefilm. Når den blir slått på vil den drive elektroner ut ut av objektet (fingeren) [forts. s 30]

MER OM "ALTERNATIVE" TERAPIER - ELLER PARALELL MEDISIN - OG DERES MANGEL PA EFFEKT

DENNE ARTIKKELEN TAR UTGANGSPUNKT I TING
SOM HAR VÆRT TATT OPP TIDLIGERE I BLADET
THE SKEPTIC OM ALTERNATIVE TERAPIERS
MANGEL PA EFFEKT. HER UTDYPPES TO SIDER
VED DENNE SAKEN.

AV DR ANTHONY G WHEELER

Dr. Wheeler viser til at vi synes
å tro at 'naturlige' kjemikalier på
en eller annen måte er forskjellige
fra de kunstige.

Et C-vitamin-molekyl består av seks
carbonatomer, åtte hydrogenatomer
og seks oksygenatomer, og veier
176.13 daltona. Disse atomene er
arrangert i en ringstruktur; fire-
carbon/en oksygen, med en dobbel for-
bindelse.

Andre navn for denne blandingen er
L-Ascorbic acid og L-xyloascorbic
acid. Kan noen virkelig tro at vita-
min C laget i et laboratorium er
forskjellig fra et som er laget i
en levende celle? Og om den var for-
skjellig, ville ikke det i så fall
komme til syne i molekylkomposi-
sjonen, strukturen og reaksjonene?
Sikkert nok burde tre år med obliga-
torisk High School-undervisning være
garanti for at våre studenter sitter
inne med kunnskaper nok i kjemi til
å vite at et kjemikale er et kjemi-
kale og at det samme kjemikallet
alltid vil være det samme. Og hvis
ikke så vil det være et forskjellig
kjemikale. Alltså at vitamin C all-
tid vil være det samme vitaminet C,
enten det er produsert av en levende
celle i et appelsinre, en levende
celle kulturelt i et laboratorium,
eller fra utvalgte reaksjoner i et
laboratorium.

For å finne ut hva elevene i en
vitenskapelig High School-klasse
tror, spurte jeg alle mine studenter
ved utgangen av forrige år. Jeg gav

dem en uttalelse: "Naturlige vita-
miner er bedre for deg enn de som
er fremstilt i laboratorier." Og så
bad jeg dem om å svare "riktig" eller
"falskt".

For hver klasse ble resultatene:

Ending 8 Science	23 stud.	13% riktig.
"" 9 ""	20 "	20% ""
"" 10 ""	17 "	6% ""
"" 11 Biologi	12 "	0% ""
"" 12 ""	14 "	14% ""
"" 12 Maths		
in Soc.	18 "	6% ""

Av alle mine 104 studenter var
det bare 12 (11% av det totale an-
tall) som identifiserte uttalelsen
som falsk. Dersom de hadde vært
blindfoldet og ikke kunne lese spørs-
måle og svart tilfeldig ville de
trolig ha scoret bedre og hatt 50%
rett.

Som konklusjon må jeg si at jeg
dypt beklager å måtte rapportere at
i det minste én av Barry Williams'
formodninger om hva de alternative
praktikantene ber oss om å tro er
hva vi allerede tror - nemlig at
naturlige vitaminer er bedre for oss
enn de laboratorie-fremstillede.

ALTERNATIVE TERAPIER

De alternative praktikantene lyver
på flere måter. De lyver når de fore-
gir å forstå sykdommens årsaker og
natur. De foregir å være i stand til
å levere behandlinger som vil mode-
rere symptomene og kurere sykdommen.
Deres påstander om å ha kurert syk-
dommer tidligere og, mest av alt, de

de lyver i og med den tittelen de gir seg selv.

Av alle de medisinske modaliteter som er tilgjengelige er den konvensjonelle, 'propre' etablerte medisinen som gis av registrerte medisinske praktikanter (leger) så avgjort den mest 'alternative' av dem alle. Den er alternativ i den forstand at den alltid eksperimenterer med nye måter, tester nye ideer og tar til seg alt som viser seg effektivt. Vaksinasjon var en tvisom ny teknikk som skulle vise seg å være effektiv. Den ble adoptert og er nå flittig brukt. Akupunktur var en interessant idé som gjentatte ganger er blitt forsøkt men som altet og altet har vist seg å være av liten verdi. Bortsett fra trans-dermal elektrisk stimulering for å lindre kroniske smerter har akupunktur ingen verdi. Som følge av disse konstante revisjonene, anvendelse av nye teknikker, medikamenter etc., vil enhver terapi som vårt lokale GP tilbyr oss i dag sannsynligvis være forskjellig fra (alternativ til) den man hadde for 20 år siden. Alle våre moderne terapier innen konvensjonell medisin er alternative til alle de som har eksistert tidligere.

I kontrast til dette står de såkalte alternative behandlingene, som ikke er det. De er faktisk ikke alternative til noe som helst. De er fikserte som utskjæringer i stein, og like foreldet. Akupunktur, kiropraktikk, homeopati og alt det andre har dratt liten fordel av det 20. århundre. Det har ikke forekommet noen oppdatering av deres forståelse av sykdommers natur, årsaker og behandling. Deres eneste adoptering av ny kunnskap har vært den trivielle bruken av elektrisitet, som i elektroakupunktur.

De alternative terapiene er ikke terapier siden disse metodene, som Barry Williams og andre har påvist, ikke kurerer er de således ikke terapeutiske.

I stedet kunne vi sette nytt navn på de 'alternative terapiene' og kalle dem 'parallell medisin'. 'Paralell' fordi de aper etter vitenskap og medisin i språk og genre; men om

du lytter nøye til, eller sågar snakker til, f.eks. en akupunktør, vil du oppdage at de snakker et forskjellig språk. Å snakke om fordelene ved vaksinasjon til en akupunktør er som å selge amerikanske 110 volts plugger i Australia - de to systemene er så forskjellige at noen tillempling ikke er mulig. Vår akupunktør synes ikke å ville erkjenne eksistensen av bakterier og virus, så hva er hensikten med å snakke om vaksiner? De 'parallell medisinene' er parallell i den forstand at de løper ved siden av medisinen, men alltid på avstand, de møtes aldri.

Den 'medisinske' delen av 'parallell medisin' er mindre forpliktende (sammenholdt med terapi) i forholdet til en kur. Og slik bør det være fordi at når du får ryggen styrket, kan hodepinen avta, men ikke nødvendigvis. Behandlingen og kureringen er ikke logisk relatert.

Jeg vil anta at det å døpe om vår omstridte ikke-alternative ikke-terapi til 'parallell medisin' kan klargjøre den servisen og de fordelene den tilbyr.

KILDE: The Skeptic nr. 1/91

BREV FRA LESERNE

"UFO"-OBSERVASJON

I eit par klåre kveldar i slutten av februar var Venus nokså dominerande på den lidlege kveldshimmelen her i Indre Jølster. Eg tenkte jamvel at ho slik som ofte før truleg ville bli årsak til påstandar om ein UFO på vesthimmelen, i denne lett synlege posisjonen.

Og det slo til. Firdaposten, florø melde om observasjonane, som mest truleg måtte skrive seg frå ein UFO. Eg las om det i firda, som eg og ringde til, og så at eg trudde det var Venus som var sedd. Og etter ei samtale i telefonen med observatøren i florø sende eg vedlagte innlegg til firda..

Sidan har det vore berre skyvær. Men om været tillet nye observasjonar, så vil dei fleste truleg merke seg at framtidige posisjonar for "UFOen" samsvarar med det som eg har nemnt om dei andre posisjonane åt Venus.

Klakegg, 22,3,91

Med helsing

Olav J. Befring

Vi takker Olav J. Befring for innlegget, såvel til NIB som til firdaposten.

Red.

"AVTRYKKENE VED NAMSENFJORDEN"

Jeg vil minne om den interessante reportasjen om de trekantede avtrykkene i fjæra ved Namsenfjorden.

Hvordan har det gått med denne saken - får vi lese mer om dette, og kan NIVFO komme med noen forklaring på avtrykkene?

Leser fra Vestlandet

Takk for brev.

Det har faktisk vært meningen å komme tilbake til saken, og da med et forslag til løsning på "gåten".

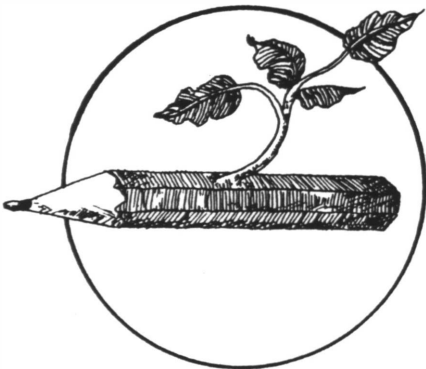
Er det ingen som i mellomtiden har tenkt seg den "rette" forklaringen?

- Red.

Uavhengig av merkelige avtrykk på bakken - har du interessante ideer generell, så send oss noen ord!

- Red.

KORNSIRKLENE

UNDER DE TO ENGELSKE "SIRKELFORSKERNES" OPPTREDEN I USA VAR OGSÅ REPRESENTANTER FOR NORTH TEXAS SKEPTICS TIL STEDE, OG VI GJENGIR HER MIKE SULLIVANS INNTRYKK FRA MØTET DEN 19. APRIL 1991 I HOLYDAY INN, NORTH PARK, TEXAS:

Arrangementet hadde fått stor publisitet i presse og radio, og ca. 200 mennesker hadde møtt frem. Det kostet 12 dollar for ikke medlemmer og 10 for medlemmer i MUFON. Dessuten 3 dollar for å se (ikke kjøpe) bilder av de slides som ville bli vist under den tre timer lange forestillingen.

Teamets hovedattraksjon var "Lorden av Haddington" og professor George Wingfield, president og forskningsdirektør for "Center for Crop Circle Studies" (CCCS). Det ble ikke opplyst noe om på hvilket akademisk område Wingfield hadde fått sin professor-tittel eller hvor han underviser. Heller ikke hvilken nobel dåd jarlen (John Haddington) hadde utført for å få sin adelige tittel. Etter en introduksjon av MUFONs Metrolplex-president kunne showet starte og Wingfield inntok podiet sammen med sine 35 mm slides.

For de som ikke kjenner fenomenet med kornsirklene kan nevnes at det ganske enkelt dreier seg om enkle avtrykk i kornåkrer, nesten alltid funnet i modne kornåkrer med hjulspor eller traktorer i rette linjer. Sirklene ligger på linje med disse traktorrutene, som fører til nærmeste vei. I de mer sjeldne tilfellene hvor sirklene eller mønstrene kutter hjulsporene diagonalt, begynner eller slutter de skarpt ved kanten av et hjulspor. Ingen avtrykk er blitt påvist på udyrket mark, eller i korn som er lavere enn skylderhøyde.

Hovedmengden av dem er funnet på avsidesliggende bølgende høyder i England, men Wingfield forteller at noen også er observert i USA. Men han har ingen fotografier av disse, til det har han det for travelt med å reise rundt. Han hadde hørt at det skulle finnes sirklene også her i Texas, men kunne ikke dokumentere dette heller.

Det er verdt å legge merke til at det ble vist et foto fra en åker hvor det ikke forekom traktorspor, men selv her kunne man se to opptråkkede gangstier frem til sirklene. Det faktum at avtrykkene nesten alltid forekommer i åkrer som nylig er blitt bearbeidet av store moderne gårdstraktorer, med klare kjøreveier langs ved sidene, synes ikke å ha gitt sirkelentusiastene noen gode ideer i det hele tatt. Som Wingfield sa: "Det er nesten som om vi hadde lagt ut et blankt tegnepapir for dem og sagt 'tegn på det'." Hvem "de" er sa han ikke noe om.

Wingfield er i det hele tatt laus om enhver konklusjon eller sågar en teori angående hvem eller hva som forårsaker sirklene. I stedet lar han fantasien til de høyst sympatiske tilhørerne løpe løpsk, i det han gir dem godbiter i form av løvele og innbilte forbindelser til religiøs symbolikk, gamle gravsteder, UFOer, Slonehenge og nesten hverteneste New Age-stikkord som finnes.

Derimot var Wingfield ivrig etter å slå fast hvorfor sirklene eller hans

skjønn ikke kunne være forfalsket. Og han mener å ha det han kaller for meget sterke argumenter til 'positivt å kunne konkludere' at sirkelene ikke kan være falsknerier. Har han det? Lidlig i foredraget sa han at "disse er definitivt ikke falsknerier," men bare et minutt etterpå uttalte han at "de er nesten umulige å få til med bløff." Innebarer dette mon tro at han kan tenke seg en måte å gjøre det på, slik mange britiske etterforskere har vist?

De fleste fotografiene viser kornaksene liggende i spiral utover fra sirkelens sentrum. Men ikke alltid. Wingfield kalte disse eksemplene for "ganske uvanlige" og "uventede", men næret ikke tvil om at var "ekle" kornsirkler for det.

Påstanden om at der er "svært, svært få" øyenvitner til dannelsen av sirkler, blir også fremsatt som et "bevis" for at de er "ekle". Wingfield sa at han kunne telle på én hånds fingre hvor mange mennesker som har påstått å ha vært vitne til dannelsen av slike avtrykk. Men han brydde seg likevel ikke med å nevne dem ved navn, lese deres rapporter, eller gi noen andre detaljer om noe som i det minste kunne være en form for uavhengig bevitnelse. Det faktum at nesten ingen har sett sirkelene bli laget burde ikke forbause noen: Disse åkrene ligger midt i avsides områder, hvor det bare bor noen farmere. Men i Wingfield's merkelige gren av vitenskapen er det ikke å ha uavhengige vitner i seg selv en form for bevis!

Utdrag

Han viste en slide med unge Mary Freeman, som ifølge Wingfield så et UFO og en lysstråle nær Stonehenge, hvor hun ble kidnappet av fremmede, tatt ombord og vist bilder av kornsirklene.

MUFON og CCCS presenterer seg selv som vitenskapelige forskningsgrupper, men de har ingen betenkeligheter med å benytte seg av folk med ønskekviser, channels og psykiske i deres "etterforskning". Den slags personer ble det en rekke ganger referert til under foredraget for å legge "vitenskapelig" lyngde bak showet.

"Ønskekvisitbevisene er meget sterke," slo Wingfield fast. "Og dette fjerner virkelig all tvil om at sirkelene er reelle!" Han kunne videre fortelle at sirkelene ligger "langs et knutepunkt for jordens energilinjier", og at kvistgjengene vurderte de skjeggkarpe-formede mønstrene som Ying og Yang, eller et godt og dårlig energifelt." Det at Wingfield nevner ønskekvisen som bevis for noe som helst koster hans troverdighet som seriøs, vitenskapelig forsker rett ut av vinduet.

Men Wingfield påkaller enda mer tvilsomme metoder og begreper til støtte for sin sak: "Channeling er et direkte og naturlig bevis for at det står en intelligens bak sirkelene," sier han. Han viste til to medier, inklusive en som anvender ønskekvisen på kart, som besøkte kornsirkelene sammen med ham. En av disse, Rita Gould, ble av Wingfield omtalt som "et respektert medium og en meget psykisk dame."

Gould og Wingfield tilbragte en natt sittende i en kornsrinkel, hvor de fikk høre en plystrende lyd. (Se om dette i nr. 3 - red.) Beklagelig nok har vi bare Wingfields ord for alt dette, da det ikke ble tatt noen bilder, foretatt målinger eller opptegnelser av noe slag den natten.

Wingfield kunne fortelle at man ved en anledning hadde forsøkt å filme en sirkel under dannelse - (Project White Crow). Men intet skjedde. Teamet holdt vakt 24 timer

i døgnet i åtte dager, på et sted "hvor de trodde at en sirkel ville dukke opp". Men det ble ingen sirkel, ingen lyder, energifelter, mystiske lys, UFOer -- ingen ting. Men mange dager senere, påstår Wingfield, oppsto der en sirkel et stykke unna stedet, og dette tar han som et bevis for at Goulds innflytelse tiltrakk seg hva det nå måtte være som forårsaker sirkelene.

Wingfield nevner også, nærmest i ettertanke, at sirkelene har hatt en fysisk healingskraft i det minste i ett tilfelle. Denne bemerkelsesverdige påstanden fikk passere uten støtte i opplysning om vedkommendes navn, eller hva som ble kurert. Dersom denne påstanden alene kunne bli klart og uavhengig dokumentert, ville MUFON og CCCS ha tiltrukket seg interesse hos forskere over alt. Og naturligvis, dette er grunnen Wingfield oppgir for at han ikke underbygger påstanden om healing: CCCS ønsker ikke at andre vitenskapsfolk kommer i veien for dem!

Bak de ca. 100 lysbildene Wingfield viste av disse ganske mekanisk utseende avtrykkene i kornet, var han ikke istand til å vise et eneste lite fnugg av verifiserbare fysiske bevis til støtte for noen paranormal årsak. Ingen vitenskapelige målinger av de antatte "energifeltene", ingen intervjuer med de påståtte øyenvitnene, ingen nærbilder av områdene hvor mønstrene krysser traktor-rutene, ingen undersøkelse gjort av kvalifiserte agronomer, ingen nøyaktig kartlegging av mønstrenes oppstilling, ingen jordprøver, ingen test av magnetfelter, ingenting: kun snapshots av flatttrykt korn.

Jeg var litt i villrede om hvor Wingfield hadde tenkt å føre oss denne kvelden på Holyday Inn. Han kom ikke med noen egen teori, men strødde om seg med enkeltsetninger som: "Kanskje sirkelene forsøker å fortelle oss noe;" "Det er symbolet for felles bevissthet, essensen i New Age;" "Jeg begynte å tenke i UFO-termer"; og kan hende best av alt, "Særlig New Age-folk burde gå og sette seg i disse sirkelene - - ja, gjør ut av det hva du vil."

>>

Wingfield's eneste fremstøt var å overbevise salen om at det er umulig å produsere denne type avtrykk ved hjelp av bløffmakeri. Men derimot tror han at det finnes en form for "intelligens" bak dem. Ja, i alle fall i ett tilfelle var denne intelligensen et film-team fra BBC..

Det var i oktober 1989 at BBC bad den sirkelltroende Colin Andrews om å undersøke en sirkel som de fortalte ham at de hadde funnet. Andrews oppsøkte stedet og erklærte sirkelen for å være ekte. BBC-folkene fortalte ham da at de hadde laget sirkelene selv ved å subbe omkring og holde hverandre i hendene. Å komme inn i åkeren var lett, det var jo bare å følge traktorsporene.

Haddington's del av foredraget var på det nærmeste ubegripelig. Han viste for det meste de samme bildene som Wingfield, bortsett fra at de snudde opp-ned. Han tilføyde noen glimt av gamle kirker og gravplasser, religiøse piktoграфier, og de gamle helleristningene på kritt-klippene ved Dover, og mente at kornsirkelene pekte mot alt dette.

Så fulgte en kort runde med spørsmål og svar. Et totalt ukritisk publikum ville vite hvordan Hopi-indianerne oppfattet kornsirkelene. "Vi har mye ugjort arbeid på det punkt," svarte Wingfield. Noen lurte på om Wingfield hadde brukt sin fysiske stemme eller channeling når han henvendte seg til "den plystrende lyden" han hadde hørt sammen med Gould inne i sirkelen. "Nei, jeg ganske enkelt snakket," svarte han.

Og best av alt; da de ble spurt om når de trodde at sirkler ville dukke opp igjen i år, svarte Haddington: "Jeg har en mistanke om at sirkelene vil starte opp igjen straks Wingfield og jeg er tilbake i England"! Ingen tvil!

Wingfield ser ingen mulig motivations-faktor for noen når det gjelder å lage slike avtrykk. Selv ikke når farmere tar inn 20.000 dollar kontant i inngangspenger fra skuelystne.

Som en som har bodd blant korn-åkrer i Illinois vet jeg hvor lett det er å forsvinne inne i en åker,

hvordan man lekende lett kan vandre mellom de nøyaktig maskinplantede rekkene uten å bli sett, og hvordan kornet ofte er så lett og resistent at man kan miste kontakten med en kompanjong på mindre en seks fots avstand. Med andre ord, kornaksene selv vil sørge for perfekt dekning for en bløffmaker, enten han nå vil benytte seg av en kraftig traktor eller sine egne føtter, slik BBC-teamet gjorde.

Som vanlig hos UFO-tilhengerne er det blitt trukket en konklusjon uten noen som helst fysiske beviser til støtte for den. Wingfield og Haddington er overbeviste om at en eller annen overnaturlig makt har laget disse harmløse avtrykkene i kornåkrerne. Så er det bare å finne opp eller velge ut opplysninger og data til støtte for konklusjonene alt etter behov, selv om man må påkalle ønskevistgjengere og medier.

Med de pengene som ble tatt inn; ca. 12 dollar per person ved inngangen, pluss bøker, hefter, kassetter, videobånd, T-skjorter og flere nye medlemmer til MUFON, samt donasjoner, er det klart at det reisende CCCS-showet er kjørt som business. Det var forstemmende å se tohundre mennesker oppgi sin sunne fornuft og dømmekraft og svøge Wingfield & Haddington-forestillingen i en jafs. Inntil man har avslørt kilden til kornsirkelene vil Haddington, Wingfield, CCCS og MUFON fortsette med å lede disse godtroende menneskene nedover havegangen - eller kanskje i sirkler.

KILDE: The Skeptic, nr. 3/1991.
(North Texas Skeptics News Letter)

Artikkelen er forkortet, da en del av den går på det samme som er bragt i artikkelen om kornsirkelene i forrige nummer. - Red.

LITT OM NATURLIG OG SYNTETISK VEDRØRENDE MATVARER

AV JAY D. MANN

På tross av den senere tids påstander om at "naturlig" føde er tryggere, er der evidens for at "naturlige" sprøytemidler kan være til stede i mye høyere konsentrasjoner enn restene etter syntetiske sprøytemidler. Disse "naturlige" kjemikaliene er ofte u-testet og med ukjent giftighet, og med lite evidens for helsemessige fordeler.

Dette er innledningen til en lang og interessant artikkel i New Zealand Skeptics Newsletter nr. 1, 1991, skrevet av biokjemikeren Jay D. Mann, fra DSIR Crop Research, Lincoln.

Vi blir ofte fortalt at maten vi spiser er full av giftige og kreftfremkallende kjemikalier. Og dette er så absolutt riktig! Men det skyldes ikke bruk av jordbrukskjemikalier. Mesteparten av de matnyttige plantene inneholder naturlige giftstoffer, som i større doser er like giftige som syntetiske kjemikalier. Disse naturlige pesticidene (sprøytemidler - red.) som f.eks. smakstoffene hos sennep og hodekål, er ofte nettopp de smakene som bidrar til at vi liker en plante. Men de naturlige pesticidene er til stede for å være giftige, ikke for å imøtekomme våre smaksbehov.

Syntetiske landbrukskjemikaliers etterlatenskaper er målt i billion, eller sågar trilliondeler. Kjemikalier laget av planter selv har derimot ingen klarering å vise til fra undersøkelseskomiteer, ingen maksimumsdose, ingen minimum venteperiode. Oppskriften at "naturlig" automatisk betyr "god" fordi naturen alltid er kjærlig, er en sjarmerende legende på linje med julenissen og den gode fe.

De kjemikaliene som bøndene bruker er få og de har overlevet kostbare og inngående analyser med hensyn til giftighet og skadevirkninger (som fosterdefekter, cancer etc.)

Naturlige fødevarer på den annen

side, inneholder en utrolig komplisert blanding av eksotiske kjemikalier. Overraskende få av disse er blitt skikkelig testet med tanke på trygghet. Det er dusinvis av smakskomponenter i en persillestilk (Stralen og Maarse, 1983). Noen av smaks-kjemikaliene i persille er også funnet som ingredienser i kommersielle paint strippers. Betyr så dette at persille er farlig? Selvsagt ikke.

Artikkelen fortsetter med å beskrive gifter i forskjellige planter og grønnsaker. De fleste av dem er til stede i lave konsentrasjoner, men det finnes også noen få eksempler på høye konsentrasjoner.

Horning f.eks. er viden kjent som et spesielt sunt næringsmiddel. Men *Eryngium* tropper ble i det gamle Persia drept av rhododendrongift i vill-horning, og ca. halvparten av de moderne rapportene om gift i naturlig føde omfatter horning.

Hvordan kan tilstedeværelsen av disse potensielle toksinene forenes med de overveldende bevisene for at et kosthold rikt på frukt og grønnsaker har sammenheng med lavere krefttall? Er det et paradoks her? Det er en populær tankeskole som gjør gjeldende at "selv en liten smule av gift er for mye". Den mest hensynsfulle ting man kan si om dette synet er at det er naivt. For 400 år siden skrev Paracelsus at - Allting er gift. Det finnes ingen ting uten gift. Det er kun dosen som gjør en ting til ikke-gift.

Er naturlige kjemikalier tryggere enn syntetiske? Svaret er NEI. Mann viser her til en meget omfattende undersøkelse (Ames og Gold, 1988, 1990).

Siden våre fødevarer inneholder et meget stort antall naturlige kjemikalier i konsentrasjoner som ligger 1000 til en million høyere enn syntetiske kjemikalier, hvorfor er det da så mye fokusering på de såkalte riskene ved syntetiske kjemikalier? Ja, på mat i det hele tatt? >>

Kanskje den ulogiske tanken er slik:

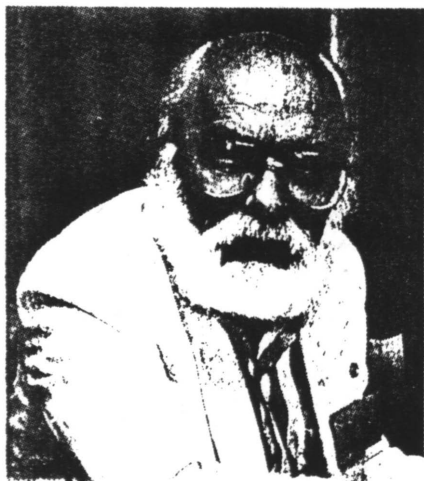
Dårlig mat kan gjøre oss syke, så derfor må god mat kunne gjøre oss bra. Undersøkelser har vist at publikum ønsker å akkumulere tilstrekkelig med "helsepoenger" ved å spise "gode" matvarer til å komme over andre selvdestruktive handlinger. Mann lurer på om New Zealand vil følge det amerikanske mønsteret og bli en nasjon av ernæringsnevrotikere.

KILDE: New Zealand Skeptic Newsletter nr. 19/91.

GELLER

RANDI

ANGÅENDE KONTROVERSEN MELLOM URI GELLER OG JAMES RANDI SÅ HAR VI ENNÅ IKKE NOE SPESIELT NYTT Å MEDDELE. MEN DET FORLYDER AT ADVOKATER UNDERSØKER MULIGHETEN FOR Å GJØRE GELLER ANSVARLIG FOR DE HØYE UTGIFTENE RANDI ER BLITT PÅFØRT SOM FØLGE AV GELLERS SAKSANLEGG.

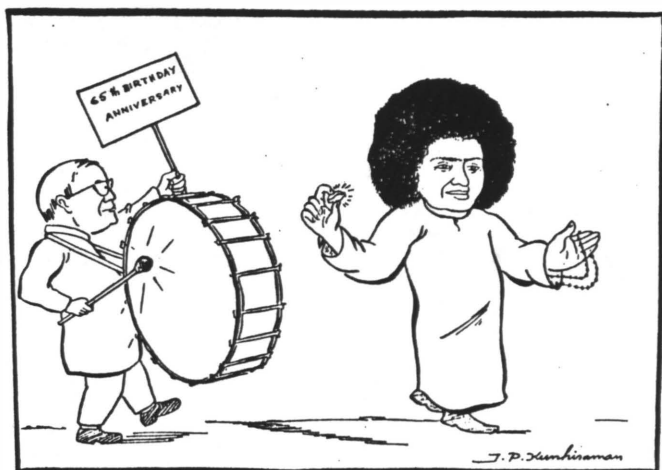
INTERESSANTE NYHETER VIL NOK FORELIGGE UT PÅ NYÅRET...

DARLIG REKLAME FOR SAI BABAS OVERNATURLIGE EVNER

Sri Satya Sai Baba er en indisk swami som blir tilbudt av millioner for sine angivelig overnaturlige evner. Han plukker gjenstander som ur, smykker, gull etc. ut av løse luften, vekker døde til live, kan vise seg på to steder samtidig med mer. Han påstår selv at han er Gud og han er Indias hellige mann nummer en. - Enkle trylletricks misbrukt på uvitende menneskemasser, sier skeptikerne. Og i likhet med Uri Geller gjør Sai Baba aldri noen mirakler hvis dyktige tryllekunstnere er til stede.

seg at visitten var privat, men oppbudet av militære helikoptere og regjeringsbiler fortalte tydelig nok hvem som betalte besøket. En av borgernes plikter, skriver bladet, er å bidra til en vitenskapelig utvikling; dette i henhold til landets konstitusjon. Presidenten, som Indias første mann, burde her gå foran som et eksempel. Så hvordan kan det ha seg at presidenten i stedet bakker opp gudemenn og beskytter overtro?

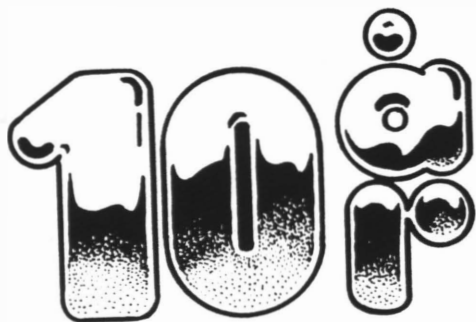
Indian Skeptic skriver videre at det ville være galt å si at presidenten

I bladet Indian Skeptic for november 1990 kan man lese om hvordan en Sai Baba-relatert bygning raste sammen og drepte og skadet flere mennesker. Det var kuppelen (kalaam) på bygningen, under konstruksjon, som falt ned og drepte to damer fra San Francisco, mens andre ble alvorlig skadet.

Indian Skeptic rommer regelmessig flere sider med avslørende stoff om denne indiske gudemannen. Dette gjelder også forannevnte utgave. Man finner dessuten en notis om hvordan Indias president, R. Venkatraman, dro til en avsidesliggende landsby for å delta i babaens 65-årsdag. Det het

"patroniserte" Sai Baba. Det er vel heller omvendt. Fotografier i avisene viste president Venkatraman og andre "VIPs" vandrende bak babaen i Pull-parthy, hvor begivenheten fant sted. Det er blitt bevist hinsides tvil at Sai Baba har oppnådd sin status ved å lure folk ved hjelp av enkle trylletricks, heter det. All snakk om sekularisering og det å skille religion fra politikk synes meningsløst så lenge folk i høye posisjoner er mer opptatt av å sikre sine seter i himmelen enn av å besørge sine plikter på jorden, slik de er blitt valgt og betalt for. Denne vanhellige alliansen mellom politikere og gudemenn må stoppes, skriver bladet til slutt.

Dette dobbeltnummeret markerer avrundingen av et jubileumsår: et tiårsjubileum for NIVFO og N I B. Det betyr bl.a. 11 årganger, eller mer enn 1500 sider med utvalgt stoff fra mange land. Mye av dette er data du neppe ville finne andre steder.

Et tiårsjubileum burde kanskje feires med brask og bram, men noe slikt har det blitt liten tid til. Vi får se på det unike besøket av James Randi før påske som en verdig markering. Og Randis forelesning ved Universitetet i Trondheim ble tatt opp på video, slik at de som ikke kunne være til stede nå kan få oppleve CSICOPs verdensberømte trollmann på sine TV-skjermer i nesten to timer.

Bortsett fra denne begivenheten har ikke 1991 pekt seg ut med spesielle sensasjoner her hjemme. Reklameavisen Ekstrabladet i Trondheim har hatt en lang serie av en "autodidakt, alternativ forsker". Heimdalsbladet, en liten bydelsavis har forsøkt seg med å kjøre frem en astrolog, som hadde annonser ved siden av den redaksjonelle teksten. Det ble ingen suksess. Kommentarer fra NIVFO var de eneste som forekom utover astrologens egne påkallelser av oppmerksomhet. TV-programmet 'For galleriet' er omtalt i dette nummer. Et annet TV-innslag med okkult innhold var 'Signaturen' med Toppen Bech, som presenterte 'ut-av-kroppen-opplevelser' så ensidig som mulig. Ellers har det vært leserinnlegg i enkelte aviser, som minner oss om de vanlige misforståelsene som hersker den dag i dag på området 'darwinisme', utviklingslære og 'nedstamming fra apene'. Dette bare for å nevne noe av det som på hjemmebane danner bakgrunn for en diskusjon om hvordan skeptikernes arbeide burde legges opp.

Det er mye upløyd mark her, men en god del av innsatsen begrenser seg selv på grunn av manglende kapasitet, dvs. menneskelige ressurser. Det ville nok være mindre arbeidsledighet dersom innsatsen kunne disponeres etter rasjonelle behov.

HAR OPPLYSNINGSARBEIDET NOEN HENSIKT?

Om dette har det vært reist tvil. Vi mener imidlertid etter disse ti årene å kunne si sikkert at det har. De mange kommentarer fra publikum og visse reaksjoner fra massemediene er belegg godt nok i så måte.

PÅ DET GLOBALE PLAN

Her er naturligvis kontroversen mellom James Randi og Uri Geller en av de aller største sakene. Den kan til syvende og sist dreie seg om selve ytringsfriheten. Vi har foreløpig ikke flere kommentarer enn de som er å finne på side 48.

ÅRET SOM KOMMER

Det finnes en mulighet for at NIVFO-Bulletin fra og med 1992 kan gis en bedre teknisk standard som følge av bedre produksjonsutstyr. Det vil stå og falle med bemanningen, men i øyeblikket ser dette lovende ut. Vi vil ta sjansen på å holde prisen på samme nivå som nå enda et år til. Så får tiden vise hvordan det vil gå. NIB har etter forholdene mange sider og kommer ut relativt ofte. Det er med andre ord dyrt å lage og krever mye arbeide.

Vi beklager at dette dobbeltnummeret er blitt litt forsinket (første forsinkelsen på ti år). Det skyldes et uhell helt på fallrepet. Vi håper at leserne bærer over med dette, og alt tyder på at vi skulle være i rute på nyåret.

Vi håper å se alle abonnentene igjen i løpet av 2-3 måneder!

Et tiårkort følger vedlagt.

GODT NYTTÅR

Redaksjonen

NEW AGE

Washingtons største New Age-bokhandel kan komme til å måtte innse at vinnmannens tidsalder ennå ikke er kommet. En rapport under spalten "District Line" i Washington-avisen City Paper, (17.5.91) slår fast at australieren Norris Blank kan komme til å måtte stenge sin bokhandel-kafe, Astraea, og erklære seg konkurs. Det er Blank selv som sier dette til avisens reporter Deborah Papier.

Bokhandelen på Pennsylvania Avenue ved 13. gate åpnet for et år siden som et senter for New Age-aktiviteter - som poesi, film, konserter etc. med tilhørende kafe og bokhandel med New Age og metafysikk-titler som spesialitet.

Fieren Blanks åpnet Astraea på bakgrunn av sin egen New Age visjon, som også ledet ham til å installere en spesiell konformet lysinnretning for å kanalisere kosmisk energi. Fra starten og inntil nylig holdt stedet åpent 24 timer i døgnet og holdt mer enn 200 spesielle forestillinger det første året. I juni var det ikke annonsert noen slike aktiviteter i det hele tatt ved Astraea.

Men - ifølge City Paper - på tross av de finansielle problemene så fortsetter Blanks å tro på avenyens spirituelle løfte... og Astraea.

"Alle advarte meg mot at Washington ikke var moden for noe slikt som dette," sa Blanks til avisen. "Men jeg tror fremdeles at både tiden og stedet er de riktige. Det vil komme til å fungere. Alt vi trenger er å få reprogrammert energien."

Ja, kanskje å reprogrammere den fra New Age til skeptisk kunne hjelpe...

FOR GALIFRIDI - forts. fra side 18

med stor energi.

Elektronene starter en ioniseringsprosess som gjennom videre energiutvekslinger gir en kortbølget elektromagnetisk stråling. Det er denne strålingen som registreres på filmen. En fargefilm har flere lysømfintlige sjikt som påvirkes ulikt av de bølgelengdene som forekommer i strålingen. Derfor kan det oppstå ganske kompliserte farge-mønstre. På grunn av elektrodernes plassering i instrumentet vil ioniseringsfeltene bre seg i vifteform utover fra objektet i en sone av skiftende bredde etter forholdene. Dette er årsaken til at bildene synes å vise en utstråling fra selve objektet. Farger og strålingsmønstre kan variere sterkt, bl.a. etter konstruksjonsdetaljer og spenningsnivå. Også det kjemiske miljøet mellom elektrodene har stor innflytelse. Luftighet og organiske substanser som biologiske objekter avgir til emulsjonen og luftlaget over den vil f.eks. påvirke bildet. En svært finger kan gi et helt annet bilde enn en med tørr hud. Bildene er altså resultat av kjente fysikalsk-kjemiske prosesser og har intet med paranormale forestillinger å gjøre.

Men den mannlige delen av det "paranormale" svenske paret som opptrådte "for Galleriet" hevdet uten bløff at dette var beviser for "aura" og "livsenergi". Da professor fikmork viste til at også ikke-biologiske objekter fremviser auraer, under denne type fotografering, svarte mannen med apparatet at "alle ting er levende". (Dagsformen hos en firlomsspiker kan altså lett kontrolleres.)

Et innslag som også de mest lettlurte trolig oppfattet var en test av de "synske". To personer som ifølge eget utsagn er bequnstiqet med denne evnen, skulle fylle ut hver sin rekke på en tippekuponq. Til sammenligning hadde også fotballeksperten Arne Seheie fyllt ut en rekke på samme kuponq. Resultat: Den ene "synske" hadde 4 rette, den andre 5. Fotballeksperten oppnådde 6 rette, noe som tyder på at kunnskap om fotball er sikrere enn "synskhet" når det gjelder tippingq. (forts. s. 39)

MARFA LYSENE

AV JAMES LONG

På søndag memorial-dagen (*) dro Jeff og jeg til Marfa, Texas, for å se på de velkjente Marfa-lysene. En rekke velrenommerte kringkastingsstasjoner, inkl. Texas Fight Reporter (TV-show som dekker hele staten) skal etter sigende ha omtalt lysene, men dette kan jeg ikke gå god for.

Marfa-lysene har vært rapportert siden 1880-årene. Det later til at mesteparten av observasjonene har vært gjort langs Highway 90, en vei med to kjørebane som går øst-øst over fra byen. Lysene er unike blant uforklarte fenomener, fordi de opptrer regulært og kan sees nesten hver natt. Ifølge beskrivelser fra tallrike observatører kan lysene variere i farge, de er kuleformet, beveger seg raskt og er på størrelse med en baseball eller opp til en basketball. Lyset er konstant snarere enn pulserende. Mange mennesker påstår at de har sett lysene på kloss hold, og andre kan sågar fortelle at de er blitt forfulgt av dem.

Adskillige vitenskapelige hypoteser er blitt fremsatt for å forklare Marfa-lysene, men ingen av dem synes å stemme så bra med data at de har blitt alminnelig akseptert. De mest populære forklaringene tenderer mot det uvitenskapelige. De rangerer fra utenomjordiske besøk til Apache-ånder.

Da vi ankom til Marfa ble vi vennlig mottatt av innehaveren av et heller shabby motorhotell. Han forsynte oss med tips om gode "observasjonsplasser". En av disse viste seg å være en parkeringsplass på sydsiden av veien, noe slikt som ti kilometer øst for byen. Texas Highway Department har installert et ca. femti fots parkeringsområde og et permanent veiskilt som mark-

erer observasjonsplassen og omlater den som et historisk landemerke.

Landskapet der er meget flatt og omtrent 20 km tvers over. En ring av fjell, anslagsvis 300 fot høye, reiser seg rundt kanten av stetten. Den eneste vegetasjonen på stetten er buskas og små kaktuser, noen få fot høye. Selv om utsikten over stetten var åpen og upåklagelig, var det et visst problem at man fullstendig mistet sansen for avstander. Derfor er de avstandene vi opererer med her skjønnesslike.

Jeff og jeg innfant oss på utsiktsplassen omtrent en time før solnedgang. På den tiden fantes der ingen biler, bortsett fra min. Vi hadde tatt med oss litt mat og kokte middag mens vi ventet på mørkets frembrudd. Like før solen skulle til å gå ned rullet det opp minst femten biler og parkerte. Noen av menneskene hadde med seg stoler, og nesten alle hadde kikkerter. En middelaldrende dame parkerte straks ved siden av min bil, og gav seg snart etter i snakk med oss.

Damen fortalte at hun hadde sett lysene kvelden før, og gav oss noen råd om hva vi burde se etter. Hun pekte også ut det røde lyset på et antennetårn (ikke synlig i dagslys) og sa at lysene pleide å dukke opp nær tårnet, hvor man ville kunne se dem bevege seg med urviserne langs fjellene. Noen lys skulle også være å se langt mot nord-vest.

Omtrent en halv time etter solnedgang kunne vi se at lyset på antennen ble synlig i mørket. Noen få mennesker begynte høylydt å spørre om "det der er et av lysene", men ble raskt forsikret om at det var det ikke. Men en fem-ti minutter senere dukket det opp et klart hvitt lyspunkt ved foten av fjellene i nærheten av >

lårnet. Man kunne se det bevege seg med urviserne langs fjellene. Etter ca. ti sekunder (og etter allerede å ha tilbakelaqt ca. 1/3 av veien langs fjellet,) ble lysel borte. Og mindre enn et minutt deretter kom et annet lys til syne og qjentok bevegelsen til det første.

Dette skulle vise seg å være bare begynnelsen. Fra da og til midnatt var der en nesten konstant strøm av lys. Der var to hovedmønstre synlige for øyet. Det første mønsteret var å dukke opp nær den sydlige kanten av fjellene (nær lårnnet) og bevege seg ca. halvveis til veien, for så å bli borte. Det andre mønsteret var å dukke opp omtrent 2/3 av strekningen til veien (eller nærmere) og bli stående ubevegelig. Hos begge mønstrene var det dog store variasjoner. Lysene beveget seg med forskjellige hastigheter (selv om bevegelsene alltid var lett synlige for øyet), mens de stasjonære lysene syntes å blinke på og av med jevne intervaller før de forsvant.

Lysene selv lot til å ha omtrent samme lysstyrke som antennelyset - kanskje en aning klarere). De så aldri ut til å være noe annet enn lyspunkter. De lignet ganske mye på billykter sett på stor avstand, men alltid enkeltvis for det blotte øye. Billys kunne likevel utelukkes, siden lysene hadde vært sett i mer enn hundre år. Dessuten fantes det ifølge kartet ingen veier i det aktuelle området på vår side av fjellene.

Damen ved siden av oss sørget for en god del underholdning. Hun var i besittelse av et stort utvalg kikkerter og hadde stadig kommentarer til lysene: "Det der runder nå busken!", og "Det kommer rett imot oss!" Dette underholdt oss en stor del av natten. Med våre egne kikkerter kunne vi ikke skille ut slike detaljer på den avstanden.

Jeff og jeg har vært tilsluttet Texas astronomiske selskap, så jeg hadde med meg mitt åtte-tommers Celestron-teleskop. Men i over en time var jeg for fascinert av lysene til at jeg husket teleskopet, men så fikk jeg braqt det ut av bilen og satt det opp. Sett gjennom teleskopet for-

lonte lysene seg som uklare baller, tilsynelatende flere fol i diameter.

Teleskopet verifiserte adskillige observasjoner og og avslørte mange flere oppdagelser. Den mest signifikante observasjonen var at lysene måtte befinne seg helt borte ved fjellene. Man kunne klart se at lysene beveget seg bak klipper og knauser på fjellsiden. Faktisk var det mange av blinkene, men likevel ikke de fleste, som kom av at lysene beveget seg bak noe. Det lysel Marfa-lysene gav fra seg var mer enn nok til å lyse opp fjellveggen bak lysene.

En fascinerende oppdagelse gjennom teleskopet var at flere av kulene var dubletter. Ofte kunne et enkelt lys dukke opp og ca. 15 - 30 sekunder senere kom et lys nummer to til syne like ved siden av det første. Det man ikke kunne se med det blotte øye var at disse kulene åpenbart ble til to gjennom teleskopet. Disse kulene begynte så å variere i lysstyrke, én ble klar mens den andre ble mer matt. Etter 8-10 sykler delte kulene seg til to adskille som kunne sees med det blotte øye.

En ting jeg fant merkelig var at hver gang en ny bil ankom (folk ankom hele tiden natten igjennom) opptrådte de som var der fra før som turistquider for det okkulte. Nykommerne fikk straks en forelesning fra personer som selv hadde fått denne forelesningen for ikke mer enn 20 minutter siden.

Rundt midnatt ble lysene mer sporadiske og tok slutt. De hadde da opptrådt nesten konstant i ca. fire timer.

På veien tilbake til hotellet forsøkte vi å sjekke avstanden til fjellene. Men etter å ha kjørt en åtte kilometer svingte veien mot nord. Vi anslo at vi var kommet minde enn halvveis til fjellene.

I korthet må vi si at det var fascinerende å observere disse lysene. Alle naturlige årsaker til dem ble raskt avskrevet. Likevel kom jeg til at jeg ikke bryr meg så mye om hva som forårsaket dem. De var vakre å se på og de sikret meg en av de mest interessante feriene jeg har hatt på mange år. >>

forfatteren, som er tilknyttet Georgia Skeptic, bor i Dallas, Texas, hvor han er forsknings- og design-ingeniør hos Texas Instruments.

FOOTNOTE: (*)
Memorial-dagen(1990) - minnedag for dem som har falt i krig.

KVASIMEDISIN: SØKELYS PÅ JODHOLDIGE "NATURPRODUKTER" OG JOD- HOLDIGE VITAMIN- OG MINERAL- TILSKUDD

Jod tilført i overskudd kan foruten struma medføre såvel hypotyreose (hhv. lavt og høyt stoffskifte - skjoldbruskkjertelforstyrrelser - red.) Dette blir påpekt i en interessant artikkel i Tidsskrift for Den Norske Lægeforening, nr. 26/91. I artikkelen redegjøres del for fire pasienter med funksjonsforstyrrelser i skjoldbruskkjertelen etter bruk av jodholdige "naturprodukter" fremstilt fra sjøalger, og hos tre pasienter etter bruk av jodholdige vitamin og mineraltilskudd.

Artikkelforfatterne skriver at omsetningen av jodholdige "naturprodukter" er økende og i motsetning til nåværende praksis bør produktene underlegges offentlig kontroll og regulering hva angår innhold av jod. Kun for produkter som kommer inn under forskrifter om vitamin- og mineraltilskudd er det bestemmelser for hvor mye jod de kan inneholde. De gjeldende regler bør gjøres til gjenstand for regulering. Jod er ikke bare en nødvendig bestanddel av thyreoidea-

Mangler

Det er en katastrofal mangel på politikere med fantasi, integritet og mot til å peke på fremtidsmål som ikke defineres av økonomiske rådgivere. Disse rådgiverne har ett styringsverktøy: Konkurransenevnen. Men det er helt andre evner samfunnet skriker etter.

Sidsel Mørck,
forfatter

hormonene, men virker også inn på den mengde jod som opptas i glandula thyreoidea (skjoldbruskkjertelen - red.) og på selve hormonsyntesen.

Den tre-siders artikkelen konkluderer: Den reelle forekomst av jodinduserte funksjonsforstyrrelser i befolkningen er ukjent. Men tilbud og omsetning av jodholdige preparater som tilbys i sunnhelens tjeneste later til å være økende. Våre pasienter illustrerer at bruk av slike produkter representerer øket risiko for utvikling av såvel hyper- som hypotyreose og struma.

Det burde derfor være en selvfølge at alle slike jodholdige preparater, også "naturproduktene", underlegges en eller annen form for offentlig kontroll, spesielt hva jodinnholdet angår. Det kan også være aktuelt å revurdere jodinnholdet i de farmasøytiske preparatene som allerede er underlagt en offentlig kontroll.

ARTIKKELFORFATTERE:

Hans Jørgensen,
Fylkessykehuset, Molde.

Olav Svindland,
Telemark Sentralsjukehus,
avd. Porsgrunn.

UNIVERSETS VIDUNDERE

AV WILLY WEGNER

Er man begeistret for ville beretninger om møter med vesener fra verdensrommet, så er det bare fatiske opplevelser å hente i for eksempel ufo-litteraturen. Dette gjelder også selv om de som forteller om slike møter med ikke-jordiske vesener påstår at det er den skinnbarlige virkelighet.

Hvis dette er virkelighet, så overgår fantasien virkeligheten og vil man virkelig gå på opplevelse så er serien Universets vidundere saken.

De inkarnerte tegneserielesere som kjenner Blueberry kjenner også Blueberys far: Jean Giraud alias Moebius, og nettopp under navnet Moebius finner vi opphavsmannen til Universets vidundere.

Moebius har skapt øglerytteren Arzach, som på sin flygeøgle beveger seg over fremmedartede landskaper et eller annet sted i universet. Uten ord blir "leseren" latt alene med sin billedlesing - og hvilke bilder!

Jeg vil forsøke å sette ord på en av historiene om Arzach. Den er å finne i det første albumet.

Arzach kommer på sin øgle forbi en tårnklippe hvor han i et "vindu" får et glimt av en særdeles veldreiet kvinne (i hvert fall etter Ekstra Bladets normer). Hun er i ferd med å trekke kjolen ned over hodet. Fra fjellenes tinder truer en villmann Arzach: - hold deg vekk kamerat! Dette ordner Arzach lett med sin lasso. Den fangede villmannen blir fløy avsted til noen skjelettresten av et kjempedyr og hengt til "avkjøling" på et ribben.

Vår flyvende venn vender tilbake til klippen og landet. Han går ned i klippen til et rom hvor kvinnen oppholder seg. Hun står med ryggen til og kikker ut gjennom "vinduet". Arzach går bort og rører ved hennes lange, blonde hår. Hun

snur seg og kikker på ham med store tomme øyne, mens en fet, rund lunge kommer ut av munnen på henne under en stor svart bjørnesnult!

Arzach flir sin vei i full fart og lar "prinsessen" være alene, mens villmannen hennes henger i sin lasso. Med en meget velkjent gestus, en pekefinger mot linningen, antyder den opphengte villmannen at Arzach må være ko-ko!

Således er Moebius full av overraskelser som strekker seg fra det humoristiske, som i dette tilfellet, og til det rent ut sagt grusomme.

I sort-hvite streker bringer Moebius også en historie om en familie på en fantastisk billur gjennom det sydlige Frankrike.

Det er en alt annet enn alminnelig tur, og den foregår i en kanskje ikke altfor fjern fortid.

Med denne historien yler Moebius sitt bidrag til en visjon av en kommende ny tidsalder - en New Age: Avfallstidsalderen!

Inntil videre er det kommet to bind i serien. Jeg venter utålmodig på de neste.

* Moebius: Arzach, København: Carlsen Comics, 1991. - Universets vidundere: 1). - Dkr. 64,50.

* Moebius: Hvidt mareridt. - Kbh.: Carlsen Comics, 1991. - Universets vidundere; 2). - Dkr. 64,50.

KILDE: Para-Nyl nr. 4/1991.

ADRESSE TIL PARANYT:

Postboks 131,
DK-8300 ODDER
DANMARK

NOTISER

James S. Gordon, professor i psykiatri ved Georgetown University School of Medicine, har skrevet en artikkel for Atlantic magazine hvor han går god for realiteten bak UFO-kidnappinger. Anqivelig hadde han nylig avskrevet fenomenet som høyst tilsomt. Men han endret oppfatning etter å ha vært tilstede på en UFO-konferanse i år. (Rocky Mountain Conference on UFO Investigation). Der fikk han lytte til slike historier fortalt under hypnose. F.eks: "Hei, jeg er Maria og jeg har fått mine forplantningsorganer grundig undersøkt av en kjempestor gresshoppe, iført en meget telttsittende svart overall." Gordon fremsetter den mulighet at disse kontaktpersonene har vært seksuelt misbrukt, kanskje som barn, og at de overfører opplevelsen på en UFO-forestilling.

TampaBay Skeptics Report, nr. 2/91.

"I lovens forstand er det et spøkelseshus." Det erklærte Appellate Division of the State Supreme Court, Manhattan, den 18. juli i anledning et Victoriansk hus i Nyack, N.Y. Den nye eieren, Jeffery Stambowsky, ville kvitte seg med huset og ha tilbake kjøpesummen på 32.000 dollar. Dette etter at han fikk kjennskap til husets "avskyelige rykte." Helen Ackley, den tidligere eieren, hadde i Det Beste (1977) i en artikkel et av husets poltergeister som en "munter mann med eplekinn", som lignet på julenissen. "Jeg tror at Mrs. Ackley er en meget hyggelig gammel dame som liker å spinne historier," sa Stambowsky. "Men hvis min kone er følsom nok for slikt til å føle ubehag, så

skulle det være god nok grunn til ikke å bruke sparepengene våre på det stedet. Vi var offer for ektoplasma-bløff."

St. Pete Times, 20. juli 1991.
Tampa Bay Skeptics Report 4/91

Fra vår Tapt & Funnet-avdeling (skriver AP/St. Pete Times 21/7). - Publiserte rapporter i mai indikerer at "den tapte skvadron" fra Bermuda-triangelen kan ha blitt funnet 11 km utenfor kysten av Fort Lauderdale. Dog ble det senere slått fast at så likevel ikke var tilfelle, og at "Squadron 19," som styrtet i Atlanterhavet i 1945, fremdeles befinner seg i glemsel. Men en annen sak er blitt lokalisert av en gruppe undervannsjegere, og the National Museum of Naval Aviation har mottatt en forespørsel om tillatelse til å undersøke vraket. "Den eneste måten å få klarhet på er å ta den opp av vannet, eller inn på grunnere vann, og finne identifikasjonsnummeret," forklarte museets kurator. [Siste nytt: CNN rapporterte den 26. august at flyet var blitt berget, men at museet ikke hadde vært i stand til å identifisere det på grunn av mangelfulle eller uleselige identifikasjonsplater og avskalling av malingen.]

Tampa Bay Skeptics Report 4/91

Pat Robertson's nye Virginia Beach-hotell vil tillate enhver som qjest, uansett religiøs tro. Men den som søker jobb der må, for å komme i betraktning, bekreft sin tro på Jesus, og innrømme at troen har forandret deres liv. Saken vurderes nå av Anti-Defamation League of B'nai B'rith.

AP/Tampa Tribune, 10. august 91

INTERVJU MED

RAY HYMAN

Ray Hyman, professor i psykologi ved University of Oregon, Eugene, har vært medlem av CSICOPs Executive Council siden starten i 1976. Han fikk sin doktorgrad (Ph.D.) ved John Hopkins University i 1953, underviste ved Harvard University i fem år og arbeidet i det kreative ingeniørprogrammet til General Electric Company inntil 1961, da han begynte undervisningen ved University of Oregon. Siden 1950-årene har han ofte vært konsulent for myndighetene på paranormale spørsmål. Nylig hadde han en prat med Skeptical Brief's redaktør, Lynda Harwood, om noen av sine forskningsprosjekter.

Sp.: Hvordan ble du først involvert i CSICOP?

Sv.: Tidlig på 1970-tallet dannet Randi, Martin Gardner og jeg en informell gruppe som skulle se på paranormale påstander. Ideen var å holde andre innen den akademiske verden informert om hva som var blitt gjort på området paranormale påstander. Paul Kurtz hadde allerede satt i gang en kampanje for vitenskapsfolk for å få signert et manifest om mangelen på vitenskapelig basis for astrologi. I 1976, etter invitasjon fra Paul Kurtz, møttest vi alle på University of Buffalo Amherst Campus, og CSICOP ble etablert.

Sp.: Hva arbeider du med akkurat nå?

Sv.: Jeg er ved en nasjonal forskningskomite, the Committee on Techniques for the Enhancement of Human Performance, som ble opprettet i 1985 etter anmodning fra Hæren, for å se på de mange grenselinje-aktivitetene som går på å øke den menneskelige yteevne - meditasjon, nevrolingvistisk pro-

grammering, læring gjennom søvn, og spesielt parapsykologiske teknikker. Alle disse teknikkene var enten blitt gransket eller allerede solgt, noen var også blitt forsøkt hos våre militære- og etterretningsorganisasjoner som måler å øke effektiviteten hos U.S. operasjoner på.

Sp.: Ble dette opprinnelig satt i verk fordi vår regjering antok at russerne lå foran oss i psykisk krigføring?

Sv.: En av motivasjonene var frykten for at russerne lå foran oss. Faktisk var det så mye snakk om russernes fremgang på dette felt blant folk som var entusiastiske angående bruk av disse teknikkene at de hadde skapt et ord for USAs mangel på kompetanse, "Psi-Gap". Psi er uttrykket for psykiske fenomener, og Sovjet lå, trodde man, en 25 år foran oss i å tilpasse disse fenomenene til det militære.

Sp.: Hvordan kom du med i denne komiteen?

Sv.: Der var 14 psykologer utvalgt til komiteen og jeg var en av dem. Siden 50-årene har jeg undersøkt forskjellige psykiske påstander for regjeringen. f.eks. da Uri Geller første gang dukket opp på scenen ble jeg sendt av forsvarsdepartementet for å se nærmere på det han gjorde. Jeg har også sett på en sak for National Institute for Mental Health; det gjalt en dame som angivelig kunne lese med fingertuppene. Og jeg har vært forespurt av forskjellige regjeringsinstanser om å vurdere forslag de har fått vedrørende psykiske fenomener.

Sp.: Hva hendte i 50-årene da du ble involvert med regjeringen?

Sv.: Vel, jeg hadde en bakgrunn i magi. Før jeg ble psykolog var jeg magiker, og tjente til mitt livs-

opphold ved å demonstrere mentalisme (tankelesning). Og så snart jeg ble psykolog (jeg har erfaring både som statistiker og psykolog), mente mange at dette var en fin kombinasjon når det gjaldt å se nærmere på ekstraordinære påstander.

Sp.: Jeg vil gjerne spørre deg litt om statistikk. Er det vanskelig å finne ut om statistikker har blitt manipulert?

Sv.: Vel, ikke nødvendigvis manipulert. Et bedre ord kan være upålitelig. [fudged - red.] Det er lett å lage statistikker som bakker opp din tro, selv om det kan skje på en halvbevisst måte. Folk innen mitt felt som ikke stiller med paranormale påstander, er også sårbare. Statistikk er i første rekke basert på en matematisk teori, en teori som som har å gjøre med en ideell modell av verden som ikke eksisterer. Det er et empirisk spørsmål i min situasjon hvorvidt statistikk er hensiktsmessig i den virkelige verden. Mange glemmer dette. De anvender statistikk og får svar som kanskje er uriktige, fordi statistikken ikke har gyldighet for den delen av realitetenes verden. Selv ikke statistikere innser alltid at det er et empirisk spørsmål hvorvidt statistikk gir mening til den spesielle type data.

Det er det ene. Det andre er hva vi kaller "outcome space", som inkluderer alle de mulige resultatene av et eksperiment. Sannsynlighet er på den ene siden en meget enkel ting; i en annen forstand er den kanskje en av de mest kompliserte ting menneskehjernen har å gjøre med. Men i utgangspunktet avhenger hver eneste eksperimentelle påstand innen parapsykologi av å si: "Hei, det hendte noe som er meget usannsynlig ut fra ren slump." Så kommer man til det var noe annet som skjedde, noe psykisk. Men - denne konklusjonen om hva som kunne ha hendt og hva som i realiteten hendte avhenger hvordan du egentlig definerer alle de mulighetene du skulle vurdere. Og hvis du ikke har gjort det meget klart på forhånd da kan du, ut fra fakta, over-

bevise deg selv om at du studerer en meget liten bit av verden, og det vil få dine sannsynligheter til å fortone seg adskillig bedre enn de i virkeligheten er. Dessverre er det det slik at ikke i et eneste parapsykologisk eksperiment som jeg vet om - og dette gjelder også de fleste eksperimenter i psykologi - setter forskeren seg ned på forhånd og sier: "Jeg henqir meg selv til disse helt eksakte tingene. Jeg vil nå se på dem og ikke noe annet." Bare under slike forhold gir statistikk mening. Jeg ville si at i de fleste parapsykologiske eksperimentene, såvel som de psykologiske, er statistikk mer enn bare litt suspekt.

Sp.: Ville dette gjelde for Robert Jahn's eksperimenter ved Princeton?

Sv.: Ja, så absolutt, selv om min hovedinnvending mot hans eksperimenter er at han nå har samlet data i mer enn ti år og alt har havnet tilbake i den samme samlekassen.

RAY HYMAN

De gjør alle slags tester. Det er kanskje tusenvis av forskjellige måter å se på disse dataene. I år- enes løp har de hoppet opp det de anser som høyt signifikante resultater, godt over tilfeldighetsverdiene, som er astronomisk lave. Men, dette gjelder bare dersom du tar hver enkelt test de utfører og isolerer dem fra de øvrige. Det virkelige problemet er at de aldri henqir seg til en spesiell test på forhånd. Det er umulig å vite hvilke muligheter det er for å oppnå noe når

de sitter med alle slags typer av i henhold-til-fakta-muligheter når de går tilbake og ser på alle data. Inntil de stopper opp og sier, "Okay, nå skal vi samle inn nye data, uavhengig av hva vi allerede har skaffet til veie, og bestemme oss på forhånd," vil det være umulig å få noe fornuftig ut av deres statistikk. Jeg mener at ethvert antall de rapporterer på dette punkt er nesten meningsløst.

Sp.: Skal det nasjonale forskningsrådet utgi noen bok i høst?

Sv.: Ja, vi gav ut en i 1988 som var en rapport om den første fasen av vårt arbeide om parapsykologi. Den var meget kontroversiell. Nå kommer vi med en bok om den andre fasen. Her tar vi opp ting som f.eks. subliminale lydbånd. Det påstås at hvis du lytter til slike bånd og budskapet er for svakt til at du kan høre det, vil du bli kurert for dine nevroser, sengeveling, eller sørge for at du får den kvinnen du ønsker deg. Orsv.

Sp.: Jeg lyttet til båndet med sub-subliminal-innslaget på CSICOPs 1991-konferanse. Og min grunnleggende konklusjon var at dersom du tror på det vil det fungere for deg.

Sv.: De empiriske bevisene, i den grad noen finnes, sier at hvis du får et bånd som antas å påvirke ditt minne så vil du tro at din hukommelse er blitt forbedret, selv om du mottar et galt bånd. Det er forbløffende at ingen av produsentene ikke gjør noen undersøkelser på det. Når de viser til forskning så er det forskning som er helt irrelevant til det de foretar seg.

Sp.: Hvordan blir budskapet ført inn på båndet?

Sv.: De hevder at de tar sublimale budskap opp på båndet. Med det mener de at de er for svake eller er maskerte, på en slik måte at du ikke er i stand til bevisst å oppfatte dem. Deres teori, i den grad de har noen, er at siden du ikke bevisst kan høre budskapene, blir de inn i under-

bevisstheten og gir en voldsom effekt på deg. Men alle de beviser vi har kunnet fremskaffe som psykologer er at hvis båndene er slik at du ikke kan høre noe i det hele tatt, så kan de ikke ha noen effekt, selv ikke på det ubevisste plan. Men sensitiviteten av folks hørselsnivå varierer så mye at om du sitter med noe som er "ubevisst" for deg så kan det være høyst bevisst for andre. Hvis vi gjør det så svakt at det er uhorlig for de fleste mennesker, så vil det sannsynligvis ikke ha noen effekt på noen, hverken psykologisk eller på annen måte.

Sp.: Dersom du kjøper disse båndene i den tro at de vil hjelpe deg, vil de da virke?

Sv.: Dette gjelder for nesten alt. Hvis jeg kan få deg til å kjøpe mitt produkt og forsøke det, vil du overbevise deg selv om at noe skjer med deg. For ellers vil du føle deg som en løsk.

Sp.: Jeg har hatt mange diskusjoner med folk som sier: "Hvis jeg tror på noe og dette får det til å skje, er det da ikke psykisk?" Hva slags svar finnes på et slikt argument?

Sv.: Det er en hel del forvirring her. Det at deres tro kan få dem til å tro at noe skjer betyr ikke nødvendigvis at det skjer. F.eks., en tro kan få dem til å føle seg lykkeligere under visse omstendigheter, fordi det er en subjektiv tilstand. Men denne troen er ikke i stand til å kurere deres cancer, eller endre deres fotstørrelse, eller brystvidde, eller gjøre deres gamle hår svart. Ikke noe av dette vil inntreffe som følge av tro.

Sp.: Jeg hører ofte at det finnes nye data innen holistisk medisin som peger i retning av visse trosfaktorer. At hvis du tror vil du bli bra - sykdommen vil slippe taket?

Sv.: Ikke i virkeligheten. Der finnes ingen solid støtte for dette. Problemet er at slik tilbakegang forekommer, og hvis den så inntreffer på et tidspunkt da en person holder på

å prøve troshelbredelse, da vil jo denne få æren for det. Det er for tiden stor uenighet om hvorvidt psykosomatisk medisin eller tro kan påvirke fysiologiske lidelser. Man kan føle seg bedre, men nettopp det kan maskere meget alvorlige ting som krever behandling. På den annen side, hvis du får kvalifisert behandling, og en dyktig lege vil også få deg å føle deg bedre og mer optimistisk, da er hele situasjonen av det gode. Så kombinasjonen av en eller annen psykologisk teknikk og god medisinsk behandling er utmerket. Problemet oppstår når slike teknikker blir brukt i stedet for proper medisinsk behandling.

Sp.: Hva skal du så gjøre videre?

Sv.: Jeg skriver på en egen bok, om hvordan smarte mennesker kan ta feil og gjøre store tabber. I første rekke fokuserer jeg på folk som store vitenskapsmenn som gjør alvorlige blundere, og jeg ønsker å vise at det å være smart ikke er noen garanti for ikke å bli lurt. Det finnes mange tilfeller hvor ansette vitenskapsfolk er blitt lurt av psykiske.

Der finnes også saker som Pilton-mannen, hvor vitenskapsfolk i 40 år ble tatt ved nesen ved hjelp av en temmelig grov spøk om våre forfedre. Jeg har forsøkt å plukke opp sakene på en slik måte at hver enkelt av dem gir oss forskjellige psykologiske grunner til hvorfor vi går oss så til de grader ville, og tror på ting som slett ikke er slik.

KILDF: Skeptical Briefs nr. 2/91.
[CSICOPs interne blad]

FOR GALLFRIET - forts. fra s. 30

De "synske" ble spurt om de ikke følte seg fristet til å tippe 12 rette, eller riktige lottorekker. Svaret ble selvsagt det tradisjonelle:

at disse evnene ikke må brukes til å oppnå slik personlig vinning. Dessverre var det ingen som spurte dem om de ikke hadde noe godt formål å gi pengene til. Margit Sandmo fortalte riktig nok at hun en gang hadde formastet seg til å be sin "usynlige hjelper" om en tippegevinst og at det ble klaff. Imidlertid tjener det ikke denne usynlige gestaltens evner til ære at det måtte en uhorvelighet av rekker og garderinger til for å vinne.

Men likevel kunne TV-seerne denne lørdagskvelden oppleve beundringsverdige prestasjoner. Disse ble utført av Finn Jon uten bistand av overnaturlige makter.

Forøvrig har NIVG0 på bakgrunn av dette programmet hatt en orientering i avisene om Kirlian-effekten. Se f.eks. Adresseavisen for 7.12.91.

K.S.

VEDLAGTE GIROBLANKETT...

DET FORELIGGER MYE NYTT OG INTERESSANT STOFF FOR
NESTE ÅRGANG! NOE KAN VÆRE AV SPESIELL INTERESSE
NETTOPP FOR DEG. DET VILLE VÆRE SYND Å MISTE DET

OM DET A FRYKTE HANDEN SOM GIR OSS MAT

AV MOLLFEN MATSUMURA

Jeg blir stadig minnet om at amerikanere, hvis liv avhenger av teknologi, generelt er uvilende om de mest grunnleggende vitenskapelige fakta. En dag ble den nyheten bragt at 55% av amerikanerne ikke vet at jorden kretser rundt solen en gang per år. En annen dag hører vi at amerikanske studenter ligger eller den tredje verden i matematikk og vitenskap. Forleden, da jeg steg på et amerikansk tog, sier den kvinnelige oppvarteren: "Solen er oppe men stjernene er der fremdeles." Etter en pause tilføyde hun: "Jeg tror at stjernene alltid er der; er de ikke det?" Denne strålende unge damen tenkte innstendig på det som enhver tredjeklassing burde vite, men hun visste det ikke.

Mange kritiserer våre skoler, men spørsmålet er nok mer komplisert. Skolene skal oppfylle mange forskjellige behov, inkl. sosial service og annet som ikke er relatert til deres akademiske gjerning. De er utsatt for politisk press som hemmer deres muligheter til å gi barna en god undervisning. Valget innenfor biblioteker og lærebøker utsettes for nykkene til politiske og religiøse pressgrupper. Eugenie Scott, administrerende direktør ved Berkeley's National Center for Science Education, kan fortelle: "Mange kunnskapsrike og erfarne biologilærere betror meg at de nøler med å undervise i evolusjon på grunn av presset fra politikergrupper i lokalsamfunnet." Og verst av alt, skolene skal fungere i et samfunn med mange negative holdninger til vitenskap og vitenskapsfolk.

Noen av de beste eksemplene kan man finne innen film og TV. I det med rette høyloansette undervisningsprogrammet "Sesame Street", finner vi som den eneste vitenskapsmannen

dukken "Dr. Nobel Price", som finner opp låpelige og kompliserte versjoner av ordinære ting som sokker. I underholdning for tenåringer er vitenskapsfolk og matematikere enten sadistiske eller kjedelige: I "Supergirl", var en av sjefskurkene matematikklærer. Den populære TV-serien "The Wonder Years" inneholder vanligvis en scene hvor studentene ignorerer en kjedelig fremvisning av slides og vitenskapslærers monotone stemme. I TI og Splash ble vitenskapelig nysgjerrighet presentert som truende og ond. Samtidig blir tenåringer som interesserer seg for vitenskap fremstilt som sosialt uskikkede "typer".

Det forventes at voksne skal dele disse holdningene.

Populær underholdning er også gjennomsyret av vitenskapelig feilinformasjon. Husker dere Alien? Kapteinen kommenterer i ærefrykt at de fremmedes sekresjon er "sterkere enn molekylær syre." Men alle syrer er komponerte av molekyler! Og husker dere Superman II? Mulig at superkjettringene kunne overleve på den luftløse månen. Men de snakket, og det er umulig. Lydbølger må bevege seg i et medium som luft eller vann. Filmskapere burde hyre vitenskapelige konsulenter for å forhindre dem i å gjøre "science fiction" til science låpelighet.

Det er sagt at det gode begynner i hjemmet. Derfor burde vitenskapelig forståelse, inklusive det å sette pris på vitenskapsfolk for den lærdom de skaper. Vi kan starte med å huske at denne kunnskapen ikke er reservert for bebrillede eremitter som pusler med mystiske kjemikalier. Vitenskapelig forståelse er nødvendig for næringsmiddelkontrollen når de skal vurdere fødevarer og droger på betryggende måte.

lovgiiverne som skal vurdere en lov som ville frita AIDS-medisiner-
ning fra normale testrutiner, og vanlige borgere stillt overfor stemmeseddelinitiativer, som Big Green.

Foreldre kan starte med å bi-
stå deres barn til å glede seg
over forståelsen av deres verden.
En samlet familie kan se på pro-
grammer som "Nova"; det er virk-
elig interessant å lære hvordan
verden lyder for en flaggermus!
De kan finne bøker som forklarer
hvordan man utfører vitenskapelige
eksperimenter i eget kjøkken. De
kan dra fordeler av vitenskapelig
berikende programmer ved lokale
museer, akvarier, zoologiske hager
og regionale parker. De kan bistå
skolene ved å delta i region-
ale vitenskapsmesser, som gjen-
gjeldelse til kameratslige
vitenskapsfolks anstrengelser.

Nyhetsmedia og filmskapere kan
fortelle oss om vitenskapens
helter: Om Galileo som havnet i
fengsel for å ha bevist at jorden
kretser rundt solen. Om Walter
Reed som risikerte livet for å
finne årsaken til kul feber. Om
Marie Curie som ofret sin helse
for å utvikle røntgenstråle-tekno-
logien som reddet millioner.

Det største ansvaret faller på
vanlige mennesker. Tro ikke at vi
har å velge mellom "det å sende
folk til månen" og "det å sette
mat på bordet." Den samme tekno-
logien kan hjelpe oss til begge
deler. Vi må støtte vitenskapelig
forskning og utdanning. Det betyr
å stemme for forsvarlige utdannelses-
anliggender og gi tid og penger
til programmer som tilgodeser unge
vitenskapsfolk. Du må betale for
å få noe igjen. Det vi her får igjen
er noe mer enn å trene noen få
fysikere. Det gjelder nemlig sunn-
heten og velferden til hver aneste
amerikaner.

KILDF: The Skeptical Briefs nr. 2/91

ORIGINALTITTEL: Feeding the Hand
That Feeds Us.

Molleen Matsumura er sjef-
redaktør for Alin Foundation
Press.

POSTORDREFIRMA POLITIANMELDES AV HELSEDIREKTORATET

En annonse som stadig har gått
igjen i postordrekataloger og uke-
blad er den for "spenningsarmbåndet",
som angivelig får skikk på godtfolks
"biomagnetisme" med mer.

Helsedirektoratet har skrevet flere
brev til firmaet om den ulovlige
annonseren. Annonserene tok ikke noe
hensyn til dette, men fortsatte
med averteringen.

I brev fra Helsedirektoratet, som
NIVFO har mottatt kopi av, blir
firmaet kort underrettet om at
saken nå blir anmeldt til politiet.

Så står det igjen å se om man der
har kapasitet til å følge opp,
eller om firmaet kan fortsette å
ta inn penger på ulovlige annonser.

Vi vet fra tidligere at politiet i
Oslo ikke har fulgt opp anmeld-
elser angående ulovlig homeopat-
virksomhet.

Det er egentlig ganske forunderlig
at man helt åpenlyst kan tjene
penger på virksomheter som bryter
med norsk lov.

"Stjernelaseren" - tidligere omtalt
i NIB - er et annet produkt som
har vært annonsert på ulovlig måte
eller advarsler fra Helsedirekto-
ratet. Nå har annonsørene fått en
frist på 14 dager til å stoppe
annonser og bekrefte skriftlig at
dette blir gjort.

Men hvilken straffereaksjon kan man
regne med? Vil ikke disse ulovlig-
hetene lønne seg uansett?

Tiden vil trolig vise...

K. S.

SKEPTICAL INQUIRER AKSEPTERT ..

BARRY KARR:

The Reader's Guide to Periodical Literature vil nå bringe innholdsfortegnelser fra The Skeptical Inquirer, og begynner med nummer 1, 1991. Siden studenter, akademikere og journalister benytter dette forfatter/emne-index i deres forskning, er dette velkomne nyheter. Det innebærer også at flere biblioteker vil abonnere på Skeptical Inquirer.

Det å overbevise Reader's Guide om å trykke SI-innholdet var ingen liten oppgave. Ved CSICOPs Washington-konferanse i mars 1990 ble saken tatt opp av Eugene Emery, vitenskapelig reporter for Providence Journal og hyppig bidragsyter til SI. Han spurte om vi noen gang hadde henvendt oss til Reader's Guide. Vi svarte at vi mange år tidligere hadde bedt våre lesere anmode deres lokale bibliotek om å anbefale SI for Reader's Guide, men ingenting skjedde.

Emery tok så initiativet og skrev til Guide's vicepresident: "Jeg har bedt utgiverne av The Skeptical Inquirer om sende Dem noen tidligere utgaver av deres kvartalsvise magasin, da jeg føler at der er et seriøst, utilfredsstillt behov for publikums adgang til pålitelig informasjon om overnaturlige påstander. Da dette 14 år gamle magasinet er den eneste publikasjonen som finnes for å imøtekomme dette behovet, ber jeg Dem om å vurdere å ta inn Skeptical Inquirer's index i Reader's Guide to Periodical Literature.

De vitenskapsmennene, vitenskapsforfatterne og magikerne som skriver for SI og som arbeider for dets organisasjon, the Committee for the Scientific Investigation of Claims of the Paranormal, sørger for

den eneste regulære, pålitelige og ansvarlige stemme som lar publikum få vite at vitenskapsfolk virkelig undersøker slike påstander og at forskere har funnet svært få prosaiske forklaringer på mange "overnaturlige fenomener."

CSICOP sendte dermed en samling utgaver, sammen med et følgeskriv til Wilson Committee, som er ansvarlig for anbefalingen av slik indeksering. På slutten av 1990 fikk vi beskjed om at SI var under vurdering for indeksering og at en avgjørelse ville bli truffet på deres møte i november.

November kom og gikk uten at vi hadde mottatt et ord fra Wilson-komiteen. Men så, i mars 1991, kom det et brev fra Reader's Guide som fortalte at Skeptical Inquirer var blitt akseptert. Dette skjedde nøyaktig et år etter at Emery bragte saken til Washington.

Barry Karr er administrerende direktør i CSICOP

KILDE: The Skeptical Briefs 2/91

HUSK OGSÅ LESERSPAL TEN...

THE MASK OF NOSTRADAMUS, AV JAMES RANDI

NEW YORK: CHARLES SCRIBNERS, 1990 - 256 sider,
Innbundet, \$ 19.95.

AV HUGH H. TROTTI

James ("The Amazing") Randi har igjen produsert noe som er vel verd leserens oppmerksomhet: Et seriøst studium av det 16. århundres "profet", hvis latinsklingende navn var Nostradamus. Arbeidet passet godt for Randis ikke-nonsense-stil, som er logisk og konsis - og utålmodig overfor "låkede bemerkninger og langtrekkende spekulasjoner maskerte som en eller annen slags "vitenskap" på området forutseelse av fremtidige begivenheter.

Randi gir en god begrunnelse for å inn ta en negativ holdning overfor profeter og gir forklaringer på det de foretar seg og hvordan de produserer materiale som virker overbevisende på enkelte.

Men boken er ikke et simpelt angrep. Randi har nærmest seg saken på en seriøs måte. Han har tegnet ned den støtten som finnes fra historikere og i historiske dokumenter og har besøkt de stedene i Frankrike som Nostradamus frekventerte. Dette så omhyggelige arbeidet har resultert i en avslørende innsikt i betydningen av noen av seerens skrifter..

I vår tid har "troende" forsøkt å vise at en del av Nostradamus' poemer forutsier Adolf Hitlers karriere, og sågar den japanske aggresjonen i 1941. Se f.eks. Randis kommentarer til poem nr. 4-68 (hans valgte eksempel #9, s. 215). Her har tilhengere av Nostradamus latt hentydningen "De to største fra Asia & Afrika" bely Japan og Mussolini. Og Hitler trer inn gjennom navnet "Hister" for "Lower Danube". (Det er riktig at Danube i gammel tid ble kalt "Ester".) Ifølge Randi forutsier poemet vanskeligheter for muligens Venecia og Genova, såvel som for Malta. Her har

jeg lyst til å skylte inn at delitlerære - menn på Nostradamus' tid leste de gjenoppdagede greske og romerske klassikere. I de verkene de leste skal "Asia" forstås som Lille-Asia og den "største" der på den tiden var åpenbart Tyrkia,, som allerede hadde tatt Konstantinopel og marsjert mot Europa. Den "største" i Afrika må vi tro var Egypt, hvor Mamlukene en gang var en del av det Ottomanske rike. Tyrkerne var den virkelige trussel i løpet av Nostradamus' tid.

Uansett, de som er fascinerte av arbeidene til Nostradamus - så vel som de som stiller seg tvilsomme til dem - vil finne boken meget leseverdig. Når det gjelder Randis oppfatning at lege Nostradamus' bruk av stoffer fra rosor var misvisende, vil jeg gjerne bemerke at slik bruk var tradisjonell: Se Moses Maimonides' ressepler, for eksempel. Denne tolvte århundres lege/filosof/forfatter nevnte den medisinske bruk av rose-produkter meget klart i sin *The Preservation of Youth*. Han hadde begynt i Spania, men endet sine dager i Kairo. Bruken av rosor viser at middelaldersyn og "gammel kunnskap" fremdeles ble undervist under renessansen i det nordlige Europa.

Randis oversettelse fra den franske teksten er rett frem og synes fornøftig.

Til slutt vil jeg gjerne bemerke at om noen skulle finne Nostradamus' skrifter vanskelige, så er de dog langt klarere enn de såkalte *Prophecies of Merlin*, som er obskure undere.

KILDF: *Skeptical Inquirer* Fall 1991
[Anmeldelsen er forkortet - Red.]

SELSOM VITENSKAP VED STEINER-SKOLE

FRÅ SKEPTICAL INQUIRER, FALL 1991

Da Dan Dugan deltok på et åpent møte på San Francisco Waldorf School, mente han å ha funnet verdens vakreste skole. Lærerne var de mest innvidde han hadde møtt siden nonnene han husket fra den katolske skolen. Undervisningsmetodene virket meget progressive. Barna studerte emner i to-ukers avdelinger, skrev og illustrerte deres egne bøker med kunstferdighet vevel inn i hvert arbeide. Noen blikk på de merkelige skriftene til skolens grunnleggjer, Rudolf Steiner, reiste en del spørsmål hos Dugan, men lærerne forsikret ham om at Steiners filosofi ikke forekom i pensum. De sa at de kun benyttet hans undervisningsmetoder. Dugan meldte sin sønn på til 6. klasse og alt gikk bra i et år.

Vanskelighetene begynte da Dugan plukket opp en av Steiners bøker som var å få kjøpt på skolen. Steiner foreleste (Tyskland 1922): "Hvis de blonde og blåøyde menneskene døde ut, ville den menneskelige rase gradvis bli dum dersom mennesket ikke fremkommer i en intelligensform som er uavhengig av blondhet." Hvordan kunne tilsynelatende intelligente og oppvakte mennesker publisere dette møtet i 1980-årene? De måtte gå med skylapper og være indoktrinert av en kull.

Og så klaget sønnen: "De lærer oss baby-vitenskap". En spesialist i vitenskapsundervisning hadde fortalt sjetteklassingen at "elementene er jord, luft, ild og vann." Dugan kikket på flere av lærebøkene og fant flere dårlige nyheter. "Planet-innflytelse" ble sagt å påvirke planteveksten. I fysiologen het det at kroppen er

bygget opp av "nerve-sanse-systemet, det metabolsk-muskulære systemet og det rytmiske systemet." Verre enn de tidvise innslagene av kull og pseudovitenskap var det man hadde utelatt. Vitenskapspensumet var utelukkende basert på observasjon, og teoriene som danner rygggraden i vitenskapelig kunnskap var så å si totalt forbigått. Barna skulle ikke gjøres "forutinntatte" av "materialistiske dogmer", men gjøre seg opp sin egen mening om hvordan verden fungerer ut fra direkte observasjon.

Dugan foreslo opprettelsen av en foreldrekomite med sikte på å reformere vitenskapsundervisningen. Men ingen andre foreldre var interesserte. Han foreslo en høring med "lærerkollegiet", som driver skolen. Dette ble avvist, og en delegasjon av lærere informerte ham om at hans familie ville bli utvist dersom han ikke sluttet å lage vanskeligheter. De hadde ikke annet å gjøre enn å trekke seg tilbake fra skolen.

Dette så alle de andre foreldrene Steiners verdensanskuelse? Tro på pseudovitenskap ble ikke nevnt som noe spørsmål da de ble rekruttert. Dugan sendte et spørreskjema til alle de 270 foreldrene ved skolen hvor han spurte om deres innstilling til en seleksjon av religiøs-, New Age-, vitenskapelig- og Steiner-tro. Trettito svarte. De fleste av disse foreldrene var enige i New Age-tro som reinkarnasjon, som også Steiner-tilhengere har. Men nesten ingen kjente til eller var enige i de pseudovitenskapelige påstandene hentet fra Steiners litteratur. Det virket som om deres barn blir indoktrinert i en selsom vitenskap uten at de vet om det.

VITENSKAP

OM VITENSKAP OG LIVSSYN

AV GUNNAR STÅLDAL

Ordet "vitenskap", liksom andre ord fra samme område - "eksperiment", "forskning", "undersøkelse", "professor", "docent", etc. - har en sterkt positiv verdiladning i vår kultur. Den som kan anføre vitenskapelig støtte for sine teser forsømmer ikke å gjøre det. Noe annerledes blir det hvis man er klar over at det savnes vitenskapelige grunner for å tro som man gjør. Da begynner man gjerne å snakke om "alternativ" kunnskap, om "indre" sannheter, om at "hjerlet har sine grunner som fornuften ikke kjenner til" osv. Skal man akseptere denne måten å anvende språket på? Finnes det både fornuftlige og ikke-fornuftlige grunner? Er det siste like bra som, eller sågar bedre, enn det første? At en person (f.eks. jeg selv) føler sterkt for en sak - er det tilstrekkelig grunn til å avstå fra å granske den aktuelle saken kritisk?

Mye av det vi setter mest pris på i vår egen kultur - først og fremst i medisinsk kunnskap, forbedringer innen jordbruket og næringsmiddelproduksjonen, elimineringen av det umenneskelige lange kroppsarbeidet osv. - beror jo nettopp på at vi har tillempet våre kunnskaper i naturvitenskap og teknikk. Finnes det noen som vil skru klokken tilbake? Kanskje noen innen New Age vil det. Der identifiseres av og til teknikk og rasjonalitet med umenneskelighet. Men samtidig anvender New Age-tenkerne gjerne den aller mest moderne teknikken for å få frem sine budskap. Det gjør bl.a. Eva Moberg som kåserer i DN på søndagene - og der vet jeg at man har moderne seltingsteknikk.

GUNNAR STÅLDAL

Givetvis kan vitenskap og teknikk anvendes destruktivt, men derav følger ikke at vitenskap og rasjonalitet i seg selv er onde ting. Alle seriøse forsøk på å forbedre vårt livsmiljø må være vitenskapelig underbygget på en slik måte at de utgår fra nøyaktige undersøkelser, f.eks. av ulike kjemiske stoffers effekter på luft, vann og næringsmiddel. Det er vanskelig å tenke seg noe område hvor vitenskapen ikke skulle ha adgang. Når vi skaffer oss kunnskaper om det forqagne utnytter vi vitenskapen, f.eks. ved tidsbestemmelse av historiske kilder. Pollenanalyse, askeanalyse og C-14-metoden bygger som alle forstår på mer eller mindre avansert vitenskap. Er den historiske kilden et skrevet dokument kan en kjemisk analyse av papiret og blekket evnt. gi oss beskjed om dokumentets alder. Språkforskningen kan iblant hjelpe oss til å bedømme om et skrift stammer fra den tiden det påstås å være. Språket forandres med tiden: grammatikken, bøyningsformene, ordforrådet forandres gradvis og det gjør at en spesialist ofte kan fortelle fra hvilket årtie eller århundre et bestemt skrift stammer. Ibland kan også forfatterskapet slås fast med disse metodene. Vi vet f.eks. at ikke alle de såkalte Paulus-brevene i Det Nye Testamentet kan være skrevet av Paulus. >

Vi vet også med sikkerhet at den såkalte Jesaja-boken i Gamle Testamentet inneholder tre ulike profeters uttalelser. Og vi vet at Daniels Bok må ha blitt skrevet på 100-tallet før Kristus, ikke 500-tallet.

At minnet svikter oss er også velkjent - i de seneste to årene har nok alle svensker begynt å interessere seg for vitnespsykologi: vi vet nå at hukommelsesbildet av det man har opplevd raskt kan forandre seg, f.eks. fordi man påvirkes av det som andre har sagt, eller som følge av at man er blitt følelsesmessig opphissel.

Vår tids samfunnsforskning - sosiologi, etnologi osv. - har overbevisende påvist at det lett oppstår myter omkring karismatiske ledere. Et kjent eksempel er den katolske misjonæren Xavier som levde på 1500-tallet. Hans rapporter fra misjonsmarken er meget nøkternt og realistisk skrevet. Ingen steder nevner han noe om lettkjøpte fremganger og aller minst tilskriver han seg selv noen mirakuløse evner. Men umiddelbart etter Xaviers død begynte det å sirkulere legender om at han hadde helbredet syke og vekket opp døde. Denne vår innsikt i 'gruppens psykologi' er oss til stor hjelp når vi skal bedømme den eventuelle sannhetsverdien i andre beretninger om karismatiske ledere.

I 'British Medical Journal' den 23. august 1952 fortelles om hvordan en 17-årig gutt som led av ichtyos, dvs. en fiskekjesk lignende ende forandring av huden, som ansees som uhelbredelig, ble befrikk fra den gjennom hypnose. Vi vet nå at suggesjon i hvert fall kan lindre adskillige sykdomstilstander. Kanskje finnes det en 'naturlig' forklaring på noen av de helbredelsene som i evangeliene tilskrives Jesus. At beretningen om hvordan Lazarus ble oppvekket etter fire døgn i en klippegrav må være falsk er på den annen side helt klart. Vi vet med fullkommen sikkerhet at hjernen er helt ødelagt etter en halv time uten surstoff.

Alltså kan hverken Lazarus eller Jesus ha stått opp fra de døde.

Begynner man å snakke om tekstenes troverdighet er det vanskelig å unngå det Nye Testamentet. Etersom vi i vårt land har et militant og misjonerende livssyn som påstår at Bibelen er sann og inneholder løsningen på vår tids problemer, så er det ikke uviklig å ta stilling til denne skriftens eventuelle sannhet.

Forbløffende mange mennesker tror at de vet hvem Jesus var: Det var ham som ble født i en stall i Betlehem ved juletider. Flyktet med sine foreldre til Egypt, vendte tilbake til Palestina, bosatte seg i Nazaret og senere i Kapernaum, ble døpt av Johannes i trettiårsalderen, predikket, gjorde undere, ble korsfestet, stod opp og steg opp til himmelen. Selv de som betviler en del av Jesu underverk mener seg å vite at Jesus forsøkte å lære Jødene å elske sin neste, men at de var utakknemlige og utleverte ham til romerne for å korsfestes. Ytterst få, til og med blant de som begynner å studere teologi, vet at alt som er sagt i ovenstående linjer er blitt satt spørsmålsteget ved av teologene selv i mer enn 100 år. For mange blir møtet med kritisk teologi et sjokk. For andre blir det noe man raskt lærer, for så enda raskere å glemme alt sammen.

Vi kan nok anse oss sikre på at ingen av de fire evangeliene ble skrevet av et øyenvitne. Det eldste av dem - Markusevangeliet - ble til omkring 70 år etter Kr., akkurat da romerne holdt på å seire i den store jødiske krigen. Markusevangeliet gir et sterkt inntrykk av å være et propagandaskrift som skal vise at de kristne er snille og lovlidige, mens jødene er bråke. Markus' tekst inneholder flere geografiske feilaktigheter og avslører til og med uvitenhet om Palestinas geografi og om jødiske lover og sedvaner. F.eks. lar Markus Jesus si: "... hvis hun (en kvinne) skiller seg fra sin mann og gifter seg igjen er hun en ekteskapsbryter" (10:12). Dette er urimelig, ettersom kvinner i Palestina på Jesu tid ikke hadde

rett til å søke skillsmisse. Bl.a. herav følger at Markusevangeliet ikke kan ha blitt skrevet av noen av Jesu disipler. Iltersom Matteus og Lukas qjenqir nesten hele Markus' tekst pluss en del eget materiale, så vet vi at heller ikke de var øyenvitner. Markus anfører som "bevis" for Jesu quddommelige sannhet at han kunne stille en storm, gå på vannet, mette 5000 mann ved hjelp av 5 brød og 2 fisker, drive ut demoner fra en sinnssyk og overføre dem på en svineflokk osv. Matteus qjenqir disse mirakelberetningene og han støtter dem. Både Matteus og Lukas påstår seg å vite at Jesu mor var en "jomfru", altså at hun aldri hadde hatt samleie. For en moderne leser fungerer ikke disse nolisene som bevis. De bidrar i stedet til å qi leseren et sterkt inntrykk av at evangeliene er mer dikt enn sannhet. At så er tilfelle ble hevdet på begynnelsen av 1800-tallet av David Friedrich Strauss; noe som kostet ham hans professorat og førte til at hans bok 'Das Leben Jesu' ble qjenstand for sensurinngrep i flere land.

Helt siden Strauss' tid har det eksistert såkalte liberale teologer som hevder at det ikke gjør så mye om enkeltstående mirakelberetninger i Bibelen ikke er sanne. Det "virkelige" i Bibelen qjenstår vel uforandret: At Jesus kom med bud om Guds kjærlighet til oss mennesker, at vi bør behandle hverandre humanit etc. Men om det er noe teologene i dag er usikre på så er det hva Jesu budskap egentlig var. Kanskje han var en jødisk rabbin og fariseer som i likhet med de andre rabbinerne preket om kjærlighet til Gud og med-mennesker. Kanskje hadde han noen originale ideer, f.eks. at man ikke skal ha noen rikdommer og at man aldri skal gjøre motstand. Kanskje preket han i stedet om vepnet opprør mot den romerske okkupasjonsmakten. Allerede for 80 år siden kunne Albert Schweitzer i en epoke-qjørende avhandling konstatere: "Der Jesus von Nazareth, der als Messias aufrat, die Sittlichkeit des Gottesreiches verkündete, das Himmelreich auf Erden gründete,

und starb, um seinem werke die weihe zu geben, hat nie existiert. Dieses Bild ist nicht von aussen zerstört worden, sondern in sich selbst zusammengefallen, erschüttert und gespalten durch die tatsächlichen historischen Probleme die eines nach dem andern auflauchen."

Det går ikke, mener Schweitzer, å skrive et "Jesu liv". Det er umulig å rekonstruere hans eventuelle livsskjebne og å vite hvilke såkalte Jesu ord som er autentiske og i hvilken sammenheng de i så fall er blitt uttalt. Io av vårt sekels mest siterte exegeter, nest etter Schweitzer - Bullman og Stendahl - fremholder som et elementært faktum at det Nye Testamentets tekst ikke kan tas "at face value". Alle beretningene bærer spor av redaksjonell bearbeidelse. Ofte sier de mer om tanker og stemninger på den tiden og det stedet hvor evangeliene ble skrevet enn de sier noe om Jesus.

Nå blir det fra vår statskirke ofte påstått at Jesus er verdens håp og at Bibelens anvisninger må adlydes. Men vi vet jo ikke hvem Jesus var og vi vet ikke hva han sa. Hvordan kan man da påstå at

"Jesus" er løsningen på våre problemer?

Denne spørsmålsstillingen er man kanskje opptatt av i en del teologiske håndbøker, f.eks. Nordisk teologisk oppslagsbok (*) og i Nils Johanssons "Bibelens värld och vår", men knapt noen person utenfor de aktive teologenes krets kjenner til at problemet eksisterer.

Pinseevangelistene reiser rundt i skolene og sier at Bibelen er sann og at arkeologene i Palestina bruker den som sin beste kilde. Den svenske kirkens prester leser hver uke bibellekster for sitt publikum uten å fortelle at tekstenes sannhet er tvilsom. En hel yrkesgruppe - 300 akademisk utdannede prester, pluss adskillige lærere - holder den vitenskapelige teologiens metoder og resultater borte fra sine tilhørere. Hvorfor gjør de det? Og hvordan kan de kreve å bli tatt

alvorlig i kulturdebatten når de selv preker mot bedre vilende?

Den som begynner å snakke om vitenskap blir iblant beskylt for å være stor på del, en akademisk snobb etc. Men om det er noen som er selvqode så er det de som ensidig vegrer seg for å la sine standpunkter bli kritisk gransket av forskningen, den som trekker ned rullegardinet for å beskytte sine teorier for innsyn.

KILDE: Human-Etik
Tidsskrift for Human-Etiske
Förbundet, nr. 57/88.

(*) I Norge: Nordisk Teologisk
Leksikon

NYHET

!!

VIDEOKASSETTEN MED OPPTAK AV
JAMES RANDIŠ FORELESNING VED
UNIVERSITETET I TRONDHEIM I
VÅR KAN NÅ BESTILLES!
KASSETTEN ER EN PANASONIC 120
NV-E 120 - VHS, OG OPPTAKET
VARER BORTIMOT TO TIMER.

KASSETTEN KOSTER KR. 250,-
INKL. PORTO ETC.

BESTILLING KAN SKJE VED Å
SENDE BELØPET TIL NIVFO,
BOKS 9, 7082 KATTEM. BRUK
HELST VÅR POSTGIROKONTO.

* * * * *

Det er nok overflødig å minne om
hvilket unikt tilbud dette er;
Det kan være grunn til å regne med
at dette var den verdenskjente
'trollmannens' første og siste
besøk i Norge; og med dette opp-
taket er den minneverdige opplev-
elsen gjort tilgjengelig også
for de som ikke kunne være til-
stede!

MERK: Da vi ikke har anledning til
å kopiere opp større antall av
kassetten på forhånd, kan det ta
litt tid med leveringene, som vil
bli ekspedert i den rekkefølge de
kommer inn

Red

The Hundredth Monkey

And Other Paradigms of the Paranormal

edited by Kendrick Frazier

DEN HUNDREDE APEN

OG ANDRE PARADIGMER KNYTTET TIL DET PARANORMALE

REDIGERT AV KENDRICK FRAZIER

Dette er den nyeste kolleksjon av essays og artikler fra Skeptical Inquirer.

Den Hundrede Apen har sin tittel fra filosofen Ron Amundsons knusende avsløring av en New Age-påstand om såkalt kollektiv bevissthet.

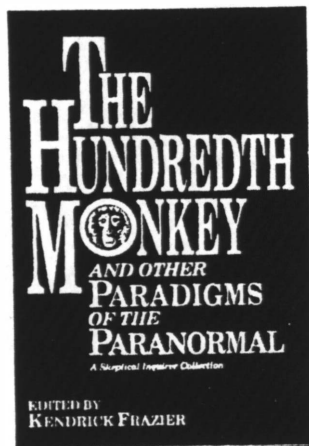
58 essayer av 48 forfattere, inklusive Carl Sagan, Isaac Asimov, Martin Gardner, Ray Hyman, Paul Kurtz, og James Randi, undersøker aspekter ved paranormal tro og forestillinger omkring grensevitenskaper, fra et autoritativt og vitenskapelig synspunkt.

Disse gjennomgående og underholdende artiklene, mange helt oppdaterte, er grupperte i 11 kategorier:

Forståelse av menneskelige behov, oppmuntring til kritisk tenkning, vurdering av uvanlige opplevelser, undersøkelse av populære påstander, utforskning av psykiske påstander, vurderinger av New Age, medisinske kontroverser, astrologi, historier om krasjede flygende tallerkener, vurdering av parapsykologi og kontroverser innen vitenskapen.

Vitenskapsmenn og andre fagfolk diskuterer skeptisisme og den delikate balansen mellom kreativ åpenhet overfor nye ideer og den kritiske undersøkelse av nye påstander.

Dette er en klassisk kildebok for vitenskapelig ansvarlige forklaringer på kontroverser, bløff,

bisarre mysterier og populære kulturelle myter.

Den vitenskapelige forfatteren Kendrick Frazier er redaktør for Skeptical Inquirer og tidligere redaktør for Science News. Han er forfatter av fire bøker om astronomi og natur, og har redigert to nye samlinger av artikler fra the Skeptical Inquirer: Paranormal Borderlines of Science, og Science Confronts the Paranormal.

350 sider * ISBN 0-87975-655-1 * paperback * Pris: \$17.95.

Warehouse & fulfillment Center
59 John Glenn Drive*Amherst,
New York 14228-2197, USA.

SPØKELSESBAKKEN - EN VINKELILLUSJON

AV GUSS WILDER

Biler og appelsiner ruller oppoverbakke - forbløffer det vitenskapsfolk? Dette er den slags du ventet å finne i National Enquirer. Men om du kikket på Wall Street Journal for 25. oktober 1990, ville du ha sett en overskrift midt på forsiden som proklamerte: "Spook Hill forbløffer vitenskapsfolk, Trosser tyngdekraftens lover". Mens denne plassen i avisen tradisjonelt er reservert for menneskelige interesser og farerike lokalhistorier med bare liten tilknytning til finansielle anliggender, savnet denne spesielle artikkelen om Spook Hill på en uvanlig måte faktisk substans.

Spook Hill ligger i byen Lake Wales i det sentrale Florida. Den har en gate som, når man ser den fra en viss posisjon, synes å helle nedover i en unnabakke før den begynner å stige i en brattere motbakke. Det er satt opp skill som oppfordrer bilene til å kjøre fremover og så stanse på det tilsynelatende lave punktet. Og her - når man setter bilen i fri - begynner den å rulle bakover, tilsynelatende oppoverbakke. Illusjonen er meget slående, og stedet har vært en liten attraksjon i årevis.

Det er dog bare en illusjon, og intet mer. Konturene av terrenget i omgivelsene kombinert med vridningen hos veien foran leder observatørens sanser på vidvake. Sett fra en annen vinkel enn den beskrevne er det antatte "lave punkt" åpenbart høyere enn veien bak det. En meget stor del av tilskuerne går aldri ut av bilene sine for å sjekke situasjonen forsvart, men kjører videre med et forvirret uttrykk i ansiktet. Man har gjort gaten enveiskjørt, slik at bilistene ikke kan snu og få det helt ulike perspektivet ved å kjøre tilbake og ned bakken. Det er en interessant studie av den menneskelige natur å betrakte de betrippede menn-

eskene som stopper sine biler, ser seg omkring en stund, for så til slutt å få "nå-ser-jeq-det"- uttrykket i fjeset.

En kan undre seg over hva det var som fikk Robert Johnson, Wall Street-journalisten, til å unngå å se det som her burde bli sett.

View from approach leads the eye to believe the road goes slightly downhill. (Photo by Guss Wilder)

Side view of same section of street shows its uphill inclination. (Photo by Guss Wilder)

De fleste rapporterte merkelige fenomener er vanligvis ikke tilgjengelige for førstehåndsundersøkelser - f.eks. et Loch Ness-monster i overflatedilling. Men siden dette her er ganske tilgjengelig, er det utlignende å være overfladisk med

rapporteringen. Venter Wall Street Journal at deres reportere skal vite forskjell på "opp" og "ned"? Ifølge Johnson skal en reporter (navn ikke nevnt) ha plassert en waterpasser på bakken og verifisert at den helling oppover i den retning bilen rullet. Det tar bare et øyeblikk med omlanke på hvordan wateren fungerer for å målte sette spørsmålsteget ved denne observasjonen. Hvordan kan det ha seg at vannet i en water ville bli trukket i en retning, mens biler og appelsiner trekkes i motsatt retning? Da jeg tok med meg min egen water til stedet og sjekket tre forskjellige punkter i hellingen fant jeg at helling nedover ifølge wateren var den retningen bilene rullet. Videre, enhver pliktoppfylgende observant reporter ville ha lagt merke til vannavløpet som er plassert på det virkelig laveste punktet av veien der bilene triller "opp". Byens ingeniørvesen kjente i alle fall det laveste punktet da de bygget gaten.

Under en subheading - "vitenskapsfolk forbløffet" - siterte artikkelen fire personer - tre geologer og en psykolog - hvis titler og bakgrunn skulle synes å gi dem prima facie-respektabilitet blant vitenskapelige tenkere. Imidlertid lot det ikke til at sitatene hadde bakgrunn i direkte observasjoner på stedet. Nysgjerrig etter å få rede på om de virkelig var representative for observasjonene og konklusjonene, tok Gary Posner - grunnlegger av Tampa Bay Skeptics - kontakt med to av de siterte vitenskapsfolkene. Jack A. Kapchan - psykolog ved universitetet i Miami - slo fast: "Uten noen form for data er jeg ute av stand til å fremlegge noen hypoteser til forklaring på fenomenet. Derfor er jeg tilbøyelig til å gå med på forklaringen med optisk illusjon. Likevel, jeg håper å kunne besøke stedet i aller nærmeste fremtid."

Den andre intervjuede, Anthony Randazzo, fra University of Florida Geologi Department, innrømmet straks at han aldri hadde vært på stedet. Han sa at han var blitt sitert ute av sammenheng (på en måte som ville antyde at en virkelig gravitasjons-

messig anomali kunne eksistere her) og at han ikke ønsket å fortsette med å bli blandet inn i den slags "låpeligheter". Så hvor er de "forbløffede vitenskapsfolkene" det vises til - kanskje er de på ferie i Bermuda-triangelet, som det også refereres til i artikkelen.

Nå kunne det jo være at Johnsons rapport hadde blitt mishandlet hos redaksjonen. Ifølge Eric Pera, en reporter for Lakeland Ledger, vokste Johnson opp i dette området av Florida. Og han siterte Johnson slik om dennes besøk: "Jeg reiste som skeptiker, og kom tilbake som skeptiker." Hvis Johnson virkelig hadde vært en skeptiker så kom ikke det frem i denne artikkelen. Selv om dette ikke var noen 'hard news'-artikkel, så er det mange mennsker rundt om i verden som vil anta at: når en Wall Street Journal-reporter ble forbløffet, så må det være et "virkelig" fenomen der. Når man har befestet sin integritet som solid kilde til informasjon og gitt verdifulle bidrag til folkeopplysningen, burde Journalen ha slått entydig fast at Spook Hill er en underholdende illusjon, vel verd sin inngangsbillett (gratis).

I kontrast til anklagene i artikkelen synes det ikke å forekomme noen seriøs intensjon om å innføre en avgift for denne attraksjonen. Så etter at du har brukt opp familiens feriepenger på Disney World bør du kjøre til Lake Wales og oppleve dette. Selv etter at du har gjennomskuet det hele er det fremdeles artig å observere rekken av turister som setter en spiss på det hele. Og hvis du ser deg om etter en troverdig nyhetskilde for dine investeringsvurderinger, - vel.....

KILDF: Skeptical Inquirer, Fall 1991

Guss Wilder er computerprogrammerer fra sentral-Florida, og medlem av Tampa Bay Skeptics.

Også Time Magazine, 27.5.91, bet på historien.

Red.

KRYSTALLER

AV IAN PILMER

Krystaller og edelstener er blitt brukt siden antikken, ikke bare for personlig prydelse men de ble også sett på som en beskyttelse mot onde makter, sykdom og skader. Som så mange gamle myter kan også den om healingskraft hos krystaller glede seg over gjenfødelse.

De gamle grekere trodde at kvarts-krystaller (Kristallos) var en type is og at amethyst (en farget kvarts-type) beskyttet mot drukkenskap. Den romerske forfatter Pliny skrev at amethyst ikke bare beskyttet mot forgiftning av vin, men at den også garderte bæreren mot galskap. Derfor, ved å bære en amethyst på seg, skulle man unngå livslyster som drukkenskap og galskap.

Et stort antall bøker har nylig begynt å dukke opp vedrørende healing-egenskapene hos krystaller. Snake oil-handlere er nå eksperter på krystaller, og mange berømte mineralsamlere (som er en del av vår nasjonale arv) er blitt ødelagt av grådige krystallsamlere.

Mineraler er naturlig forekommende substanser med en kjemisk sammensetning definert ved spesielle grenser og et spesifikt arrangement av atomer. Dette atomarrangementet er basis for krystallstrukturen. Egenskapene hos krystall kan forklares i termer som går på den kjemiske sammensetning (dvs. farge, magnetisme, radioaktivitet, spesifikk tyngde osv.) og arrangementet av atomene i krystallen (dvs. glans, spesifikk vekt, hardhet etc.) For en substans kan kalles et mineral må alle egenskapene dokumenteres og bli sjekket av International Mineralogical Association. Ikke en naturlig forekommende krystall har fremvist ukjente egenskaper, og alle uvanlige egenskaper kan forklares i termer fra fysikk og kjemi.

Mineraler er naturlig forekommende

kjemikalier, og hvert år blir det definert ca. 200 nye mineralarter. Det finnes nå totalt noe slikt som 6000 mineralarter. På tross av de opplysninger som finnes i lærebøker om krystallologi og mineralologi, så blir myten om mystiske krefter i krystaller spredt av bløfflevertandører og blint akseptert av de som leter i kosmos etter blendverk.

ANBEFALTE BEHANDLINGER

New Age-forfattere har lange lister med naturlige krystaller (mineraler) som de påstår kan brukes til behandling av sykdom. F.eks. kan det mest vanlige mineralet i naturen (kvarts) benyttes til å kurere kennel-hoste hos hunder. Siden kvarts finnes over alt kan man undre seg over at kennel-hoste i det hele tatt forekommer. Og dessuten, man får ingen anvisning på hvordan kvartsen skal gis til hunder med denne spesielle lidelsen. I tilfellet med kennel-hosten er det greit - kvarts er vanligvis koniske, trigonale krystaller. Og derfor, så snart hunden begynner å hoste, er det bare å putte krystallen ned i halsen på den. Dette vil sørge for at hunden ikke hoster igjen.

Dioptase, det vanlige kobbersilikatet fra Isumbi i Namibia, blir anbefalt til behandling av sykdommer hos dyr; hjertetrubbel, mentale belastninger og sovesyke. Jeg har hatt slike prøver i årevis, på den tiden da jeg har besøkt områdene med sovesyke i Afrika en rekke ganger. Jeg har aldri vært rammet av sovesyke, så det synes klart at diopase har gjort en god jobb, i henhold til New Age-logikken.

Omvendt blir det meget merkelige kalsium krom silikatet (uvarovite garnet) anbefalt til behandling av oppblåsthet i magen. Dette mineralet er en forholdsvis ny oppdagelse

da oppblåsthet må ha vært en epidemi før dette mineralet først første gang ble beskrevet fra Ural. Jeg har fire krystaller av denne typen i min samling og kan kategorisk slå fast at her må det foreligge en misforståelse.

Krystallene i mineralgruppen mine-
tite-pyromorphite kan brukes i be-
handlingen av ekteskapelige problemer.
I dette tilfellet blir behandlingen
kjemisk tillempet ved å løse opp en
del av de heksagonale, tønneformede
krystallene i partnerens drink eller
mat. Siden disse mineralene inneholder
arsenikk vil en vellykket behandling
være garantert.

Turmalin-krystaller kan være far-
vet rosa (pga lithium), grønne (pga
magnesium), blå/svarte (pga jern),
eller røde (pga manganese). Turmalin-
familien er en meget komplisert mine-
ral-gruppe. [vi hopper her over den
lange formelen - red.]

Med en slik kompleks kjemi er det
ikke rart at mineralet blir påstått
å kurere usunt hår, dårlig fordøyelse,
øre-problemer, blære-problemer, hjerne-
problemer, epilepsi, halsbetennelse,
melankoli, sår, fedme, tonsillitt,
svake muskler, tap av luktesansen,
svak stemme, multipl sklerose og
glemsomhet. Jeg tviler på om noen
kan huske den generelle formelen for
turmalin, og dermed må dens evne til å
kurere glemsomhet betviles.

Rubinen (heksagonal aluminium-
oksyd med spor av krom) blir av New
Age-forfattere anbefalt til behandling
av anemi, lavt blodtrykk, dårlig
blodsirkulasjon, forstoppelse, misunn-
else, blødninger, sår, vek fysisk og
mental viljekraft og pest. Den blir
også tilrådd for økt styrke, til-
skyndelse av hengivenhet og for kauter-
isering ved operasjoner. Mens refe-
ransene til blodrelaterte egenskaper
åpenbart er relaterte til rubinens
farge, har man også en New Age-forfat-
ter som anbefaler rubin til forøkelse
av ISP. Dette er forøvrig et New Age-
kjennetegn; man bruker én myte for å
gi substans til en annen - tro på en
og du må tro den andre, uansett mangel
på bevis for noen av dem.

En mengde av de grunnleggende egen-
skapene ved mineraler er blitt oversett

av New Agerne, noe som klart viser
deres ignoranse overfor skolebarns-
vitenskap. f.eks., det mest vanlige
element på jorden er oksygen, fulgt
av silikon. Disse elementene bindes
som silikat-tetraedra for å danne
de grunnleggende byggestenene hos
almennlige mineraler. De er pyra-
mider og går sammen i kjeder som
sørger for en vidunderlig anledning
til heliolinguistiske utredninger om
pyramider og den slags.

Mange av disse mineralene med på-
stått vidunderlige helbredende kref-
ter usedvanlige også fordi behandling
ikke kan foregå ved hjelp av berøring,
slag, injisering eller summing fra
krystallet. Men være ikke redd, New
Age-forfatterne skriver at det ikke
er nødvendig å være i besiddelse av
krystallet - det er nok at man dypt
konsentrerer seg om mineralet og på
den måten bygger opp et mentalt bilde
av behandlingen. Dette kan være
grunnen til at oppblåsthet stadig er
fremherskende - hvor mange lesere har
en prøve av- eller kan danne seg et
godt mentalt bilde av uvarovite fra
Outokumpu?

Man kan derfor undres over hvorfor
du skulle behøve å være i besiddelse
av noen krystall og på den måten på-
føre krystallkremmens profitt u-
botelig skade. Men som ovenstående
indikerer, har loikk aldri vært noen
sterk side hos New Age-tilhengere.

FARLIG PRAKSIS

For en som har hatt en stor viten-
skapelig interesse for mineraler og
krystaller i 25 år, er det hyggelig
at en stor del av befolkningen blir
klar over at mineralkrystaller er
vakkre, burde oppskalles og kan brukes
som smykker.

Beklageligvis har New Age-tilheng-
erne publisert at giftige bitt kan
behandles med svovel eller emerald,
malaria med turkis, veneriske syk-
dommer med zircon, kreft med amet-
hyst og multipl sklerose med tur-
malin.

Det er kriminelt uansvarlig å
publisere at svovel-krystaller eller
emerald kan brukes mot giftige bitt.
Dette fordi den forvillende kan komme
til å forsøke rådet og dermed skape

forsinkelser i en livstruende situasjon der det gjelder å komme under sakkyndig behandling snarest. Behandlingen av malaria er ytterst veldokumentert. Det å påstå at turkis på noen måte skulle hjelpe mot malaria kan bare være farlig.

Den ferske saken hvor krystall ble brukt som bistand til en hjemmefødsel som gikk galt er indikasjon på noe mer enn en triviell villfarelse.

Ikke bare mangler krystall-tilhengerne mye grunnleggende vitenskapelig kunnskap om krystaller. Deres konklusjoner savner også enhver sans for rasjonalitet og logikk. Deres forkjærlighet for ignorant tro (ønskelenkning) i stedet for begrunnede argumenter er ikke bare destruktiv for vår nasjonale arv, den er også potensielt farlig for helsen hos tilhengerne av krystallhealing.

Ian Plimer er professor i geologi ved University of Newcastle.

KILDF: Minnesota Skeptics Newsletter, april 1991.
Opprinnelig bragt i Australian Skeptics Newsletter.

ORIGINALTITTEL: Crystal Healing - a Danger to Logic and Health?

Historisk dom mot scientologene

Det ble full sier for advokat Ola Mæland og Marion Lems dødsbo i erstatningssaken mot Scientologikirken. For første gang er Scientologikirken dømt for å ha presset penger av sine medlemmer.

Dommen i Oslo Byrett den 29.10.91 slår fast at "kirken" må betale tilbake over 200 000 kroner etter å ha øvet utilbørlig press og nærmest tvang for å få avdøde til å oppta- og innbetale lånet. Dermed er dommen å anse som knusende for Scientologikirken og mye av dens virksomhet.

Advokat Ola Mæland har bl.a. følgende kommentar til dommen: "Jeg synes det er interessant at retten i sin avgjørelse går ut over en kjølig vurdering av spørsmålet ytelse, motytelse og i stedet bebreider scientologikirken for brudd på redelighetsprinsippet." Det er den sjettede tilbakebetalingssaken som advokat Mæland fører for frafalne scientologer her i landet. Flere nye erstatningssaker venter på tur.

Det var i juli 1985 at Marion Lem fikk kontakt med scientologene i Oslo. Hun ble kontaktet på gaten, og tilbudt en gratis "personlighetstest". Hun meldte seg inn den 24. juli 1985. Og så fulgte kurs på kurs etter velkjent mønster. Kursene blir dyrere og dyrere og stadig mer "nødvendig". Hun innbetalte kr. 143.666,70 til "kirken", men fikk tilbake kr. 10.648,-, slik at tvisten utgjorde 133018,70.

Marion Lem kom etter hvert til at hun var blitt lurt. I mars 1988 tok hun kontakt med advokat Marion Lem døde 19. mai 1988 av cancer. Saken har vært ført videre av sønnen Steinar Lem.

Denne historiske dommen har vært utførlig omtalt i avisene, og et resyme på engelsk er sendt CSICOP i USA.

K. S.